ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 2,448 — Դ. ՓՈՒԼԻՍ 1904 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2 — 15 — 6 ՇԱՊԱՆ, 1322 — 2 ԹԵՇՐԻՆ ԷՎ. 1320 — ՇԱԲԱԹ

بوزانتيون
ارمنيجه يومى وسياسى غزته، صاحب امتياز و مدير مسئولى
بوزانت كچيان
مطبعه و اداره خانه سى باب عالى جاده سنده ۲۳-۲۵ نومرولى
دائره مخصوصه ده در

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շաբթուս գոհունակութեամբ ծանուցինք Խասգիւղի Ս. Ներսեսեան վարժարանին վերաշինութեան սկսիլը: Այս հիմնարկէք, ո՛րչափ ալ համեստ ծրագրով ըլլար, խրախուսիչ արարողութիւն մ'էր կրթական տեսակէտով: Ասիկա խորհիլ կուտայ մեզ թէ մեր մէջ բոլոր հին դպրոցները, ուր որ ալ գտնուին, սիրելի են, զի քիչ չատ ամենքն ալ ունին երախտագէտ աշակերտներ որք կ'յիշեն հոն ուսում կրթութիւն առած ըլլալնին: Այս բնական երախտագիտութիւն ոմանց կարծել կուտայ թէ հին դպրոցներն արդիւնաւոր էին, իսկ նորերն աչհասարակ ապարդիւն են: Հնապաշտը (րեթրոգրատը) ոմանց քով կ'ծիւրէ, կը չփոթեցնէ մաքին տեսողութիւնը: Հաշուի չեն դներ տարիներն որ անցեր են, և որու միջոցին ամբողջ սերունդներ մեծցեր մարդ եղեր են, ոչինչներն մոռցուեր են, և յաջողածները միայն յիշուեր են, ինչպէս բնական է: Ես կ'կարծեն թէ դպրոցն էր միայն, ո՛չ թէ նաև ժամանակը, որ հասնցուց այս պտուղները: Ուղիղ տրամաբանութիւն մը պիտի ցուցընէր մեզ թէ այնքան հիննալէն ետքն ամէն դպրոց արդիւնաւոր կ'ըլլայ, այսինքն՝ կ'ունենայ զարգացած և անուն ու համբաւ չահած աշակերտներ, մինչդեռ այսօրուան դպրոցներէն ելնողները դեռ իրենց խակութեան մէջ է որ կ'տեսնենք ըստ մեծի մասին: Ս. Ներսեսեան դպրոցն արդիւնք տուած է, աշակերտներ ունեցած է, որովհետև Կ. Պոլսոյ Հայոց հնագոյն դպրոցներէն մէկն է, և իր անցեալը պէտք է սիրելի ընծայէ զինք: Բայց ասկէ չի հետեւիր թէ մեր հիմակուան դպրոցները, նախակրթական թէ միջնակարգ, նուազ միջոց ու դիւրութիւն կուտան իրենց աշակերտներուն՝ ապագայի մէջ մարդ ըլլալու, ընկերութեան մէջ դիրք մը, անուն մը չահելու: Միշտ անցելոյն գովեստ տալու և ներկան անբաւական գտնելու հակումը կայ կրթական, բարոյական, հոգեւորական, նոյն իսկ տնտեսական խնդիրներու մէջ. բայց չի հետեւիր թէ անխտիր ճիշդ է ամէն նկատմամբ: Ամէն օր այնքան կ'գանգատինք մեր դպրոցներէն որ չենք կրնար բաղդատելու ներկան անցելոյն հետ, դրական, առարկայական բաղդատումով մը, քով քովի բերելով դնելով ուսմանց ծրագիրներն ու մեթոդները, աւանդուած դասերը, անոնց չափն ու աստիճանը, և հին ու նոր դասատուներուն ալ կարողութիւնը: Կ'ընդունինք որ մեր այժմեան դասատուներն իմացականութեան բարձրագոյն ներկայացուցիչներ չեն ամենքն հաւասարապէս, ոչ ալ իրենց պատրաստութիւնով ամէնքն արժանաւորներն են անպատճառ: Բայց իրենց նախորդնե՞րը: Անոնք միթէ տարբե՞ր ցեղի մը արտադրութի՞ւն էին: Արդեօք անոնք աւելի՞ խղճի մտօք մարդուած, կրթուած էին իրենց կոչումին: Ո՛վ, ո՞վ էին զանոնք ընտրողներ, ի պաշտօն կոչողներ: Արդեօք հիմակուանէն տարբե՞ր հեղինակութիւն, տարբե՞ր իշխանութիւն մ'էր՝ ազգային—կրթական կամ թաղական չրջանակի մէջ: Բայց յաճախ յանուանէ կ'յիշուի թէ «այն հին վարժապետներ մարդ հասուցեր են, այսինչին և այնինչին պէս աշակերտներ կրթեր են, այս ինչ Տօքթորը, երկրաչափը, այն ինչ Պետական մարդը, կամ գրագէտը, կամ հեղինակն անոնց առջև ծունր դրեր է, անոնցմէ դաս առեր է,» են.: Այս տրամաբանութիւնը, կ'ըսենք, խաբուսիկ է: Ժամանակ կոչուած տարրին տեղ մը չի տրուիր այս տարազին մէջ: Ա՛ն է մեծ կրթիչը, ա՛ն է աւագ դաստիարակը: Ան է որ կ'զատէ ընդունակներն անընդունակներէն: Դպրոցն ըստ բաւականին չօրոշեր զանոնք, և մեր լաւագոյն վարժարաններն ալ, երբ տեսակ մը անխտրականութեամբ իրենց աւարտական վկայականները կ'բաշխեն, չեն կրնար որոշել թէ ո՛րն է այն վկայականին իրօք արժանաւոր, ո՛րն է անարժան: Ժամանակին հետ կ'ծորդի նաև «նպաստաւոր պարագաներու» այն միւս անծանօթը: Ամէնուն ալ ձեռքը վկայական կայ: Բայց ոմանք այն վկայականին տիրացեր են քննութեան մէկ յաջող դարձուածով, կամ Տնօրէնին կողմնակցութեամբ, ու իրապէս արժանի չեն, ուստի դպրոցէ ելնելնուն պէս կ'ծալլեն կ'ծրարեն մէկ կողմ կ'դնեն, և աւելի կամ նուազ երեւութապէս սովրածնին կ'մոռնան, և մտքի ոյժով բան մը չեն ըլլար, անկնչան կ'մնան: Ուրիշներ՝ թերեւս այնքան փայլուն չէին դպրոցի մէջ, քաչուող բնութիւն մ'ունէին, իրենց գիտցածն և ունեցածը չէին ցուցըներ, բայց յամառ աշխատողներ էին, հաստատ կամքի տէր էին, և դպրոցի մէջ ուսածնին կրկնապատկեցին եռապատկեցին դուրսը, և օր մը եկան, հասան, դիրքի մը տիրացան, բայց համեմատապէս փոքր բան պարտելով իրենց դպրոցին, և մեծագոյն չափով մը իրենց ինքնաշխատութեան պարտական ըլլալով: Ուրիշ կարգ մը արդարև լաւ ուսումներ տեսաւ դպրոցի մէջ, չատ յուսալից ընթացք մ'ունեցաւ, ամէն դիտող կ'ըսէր թէ մեծ համբաւ պիտի չահէր, բարձր դիրքերու պիտի հասնէր կեանքի մրցումին մէջ. բայց անանկ չեղաւ. «բախտ չունեցան», այսինքն՝ կամ ժամանակէն առաջ խանգարեցին իրենց առողջութիւնը, կամ պարագաներէն օգտուիլ չգիտցան, և կամ դրապէս ամէն բան իրենց հակառակ գնաց, ուստի խորասուզեցան ընկղմեցան կեանքի ալեկոծումներուն մէջ: Հետեւապէս, դպրոցական յաջողութիւնն անվրէպ գրաւական չէ կեանքի մէջ յաջողութեան, որ ուրիշ տարրերէ ալ կախում ունի, ինչպէս և դպրոցական անյաջողութիւնն իրաւունք չի տար երիտասարդի մը՝ ապագայի նկատմամբ կանխաւ յուսահատելու: Շատ քիչ ուսման պաշարով դպրոցէ ելած, բայց իրենց բնական ողջմտութեամբ ու գործնական ձիրքերով ո՛ և է ասպարէզի մէջ լաւագոյն դիրքերու բարձրացած ծանօթ անձնաւորութիւններու օրինակն այնչափ չատ է ամէն երկրի մէջ ալ՝ որ պէտք է համոզուինք թէ դպրոցն ամէն բան չէ կեանքի գլխաւոր մրցանակը չահելու համար: Կ'ճանչնանք պատուաւոր ազգային մը որ Մայրաքաղաքիս ամենաբարձր վարժարաններէն միոյն մէջ յոյժ փայլուն ընթացք մը բոլորեց, և ամենուստ արժանապէս չռայլուած գովեստներով վկայական ստացաւ, «առաջին մրցանակի» նախանձելի պատուոյն տիրանալով ամէն դասերուն մէջ անխտիր, այսինքն՝ միևնոյն հանդէսին մէջ 18—20 անգամ կոչուեցաւ հաչակուեցաւ իր անունը: Բայց այսքան յուսալից կերպիւ բոլորելէն ետքն իր բարձրագոյն դպրոցական ընթացքը, գործնական կեանքի մէջ այնքան մեծ բան մը չեղաւ: Ուրիշ մը, որ չքաւորութեան բերմամբ կիսատ թողլով ելած էր, ինքնաշխատութեամբ և ինքնօգնութեամբ հետզհետէ բարձրացաւ, մինչև որ մեծ հաստատութեան մը անօրէնն եղաւ, և նիւթական ու ընկերական չատ լաւ դիրքի մը հասաւ: Մեր Տօքթորներէն, փաստաբաններէն, ճարտարագէտներէն չատեր նախակրթական ուսում միայն առած են, միջնակարգ կրթութեան թերին ինքնօգնութեամբ լրացուցած են, և անմիջապէս ձեռնարկած են իրենց մասնագիտութեան վերաբերեալ ուսումներու, ուր յաջողած են իրենց բնական ուչիմութեան, աշխատասիրութեան և գործնական ձիրքերուն չնորհիւ: Անգլիս ունինք համալսարանականներ, ասոտ կամ պլլուր, որք կեանքի մէջ մէյ մէկ ձախողուածներ են: Ամենքս ալ գիտենք որ մեր յաջողագոյն վաճառականք, արհեստագէտք, նաւատերք ու դրամատերք ո՛չ միայն բարձր ուսում չեն առած դպրոցի մէջ, այլ մեծամասնութիւնը նախակրթարանէ անդին ալ չէ անցած երբեք: Բայց ինչ որ ամենքս չգիտենք գուցէ՝ սա է որ մեր աշխարհական թէ եկեղեցական մտաւոր գործիչներուն մեծագոյն մասն եւ նախակրթարանէ վեր ելած չէր իր պատանեկութեան մէջ:

Հետեւապէս, կեանքը մի միայն դպրոցի մէջ չէ որ կ'կազմուի, և կեանքին յաջողութիւնը քիչ անգամ կախում ունի դպրոցէն: Բայց դպրոց մը ո՛րչափ հիննայ, այնքան աւելի կ'պատահի՛ն իր երբեմնի աշակերտներուն մէջէն յաջողակներ, բախտաւորներ, արժանաւորներ, որոց փառքէն բան մը հարկաւ պիտի ցոլայ դպրոցին վրայ: Այսպէս Խասգիւղի Ս. Ներսեսեան վարժարանին համար ալ, որ իր արդիւնքներովը կ'գովուի, ո՛չ թէ որովհետև իր նմանը չտեսնուած դպրոց մ'էր ժամանակին, այլ որովհետև ամէնէն աւելի յարատեւութեամբ չարունակուած մեր հանրային հաստատութիւններէն մէկն է, և մեծ փորձառութիւնն ունի իր նախնի տարիներուն մէջ իր երախտագէտ աշակերտներուն բարիքը վայելելու: Ապա թէ ոչ, մեր այսօրուան գլխաւոր դպրոցներուն մէջ ուսմանց ծրագիրը չատ աւելի բարձր է և դասատուներն աւելի կարող մարդիկ են քան երբեմն Ս. Ներսեսեան վարժարանին մէջ:

Իրողութեանց այս պարզ բացատրութենէն կ'ուզէինք դաս մը հանել մեր նոր սերունդին համար, այն մտօք թէ դպրոցէն առնուած վկայականն ամենայն ինչ չկարծեն, ամէն ակնկալութեանց ու յաջողութեանց լրումը չսեպեն, այլ նկատեն զայն իբրև մուտ տոմս մը կեանքի ասպարէզին մէջ, ուր պիտի չահին կեանքի գլխաւոր մրցանակը, ամէնէն նախանձելի մրցանակը: Նմանապէս, դպրոցէն ո՛չ այնքան լաւ նիշով ելածներուն ալ պիտի ըսէինք որ չվհատին, զի չատ անգամ պատահած է որ դպրոցի մէջ չյաջողածներ կեանքի մէջ լիովին յաջողին այնպիսի ձիրքերով որք տակաւ կազմուած են իրենց բնաւորութեան մէջ, կամ նոյն իսկ բնաւորութեան հիմնական փոփոխումով, իբրև բերմունք տարիքի հասունութեան: Կեանքի մէջ յաջողելու համար երբեմն չատ փոքր ձիրք մը կ'բաւէ: Հարկ չկայ որ դպրոցի մէջ ուսուցուած ամէն դասերն ալ չատ լաւ սովրած ըլլայ պատանի մը՝ ո՛ և է գործի մէջ իր ապրուստն ապահովելու և իր ապագան չինելու համար: Քիչ բան գիտցող բայց այն քիչ մը բանը լաւ գիտցողներ կան որք ապա աւելի կ'զարգանան՝ քան ուրիշներ որք չատ մը բաներ ուսեր են բայց ամենքն ալ կիսատ պրատ: Հետեւապէս, անոնք ալ որ դպրոցի վերջին քննութիւնը փայլուն չեն անցուցեր, վհատելու չեն, գիրքերն ու տետրակները ծալլելով ծրարելով մէկ կողմ նետելու չեն, այլ իրենց բոլոր յոյսն ու հաւատքը դնելու են ինքնաշխատութեան վրայ, որ մարդուս ամենամեծ և ամէնէն արդիւնաւոր դպրոցն եղած է ամէն դարերու և ամէն ազգերու մէջ ալ:

ԿԱՆԱՆՑ ԲԱԺԻՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՂՋԿԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ամէն անգամ երբ առիթը կ'ունենամ ակնարկ մը նետելու աղջկանց վարժարաններու ծրագրին վրայ, գրեթէ ցաւելով կ'նշմարեմ թէ անոնց ժամանակացոյցին մէջ անչափ ժամ մը որոշուած է միայն գծագրութեան և ձեռական աշխատութեանց համար: Գիտութիւններով խճողուած այս դասերու ծրագիրը չատ քիչ օգտակարութիւն մատուցանելու երեւոյթ մ'ունի, և քիչ չատ փորձ, վարժ կին մը խնդին պիտի կրնայ մատնանիչ ընել անոր թերութիւնները: Չեմ կրցած ըմբռնել թէ ինչո՞ւ երկրորդական կամ նախակրթական վարժարաններու մէջ կարեւոր տեղ մը տրուած է գիտութիւններու համար, որք ժամանակին հետ պիտի մոռցուին, և գրեթէ ոչինչ հետք մը պիտի ձգեն իրենց ամբողջութենէն, որովհետև օրուան կեանքին մէջ, առանձին կեանքին մէջ կինն ալ հէշպայի խնդիր մը պիտի չունենայ լուծելիք և ոչ ալ մոլորակաբաշխական հետազօտութիւն մը չափելու պէտքը, այլ իրեն համար գործնական գիտութիւններ պիտի դան ինչալ ձեռքերուն տակ: Կինը տան մէջ իր ձեռքերուն պէտք պիտի ունենայ, իր մատներուն ծայրը վարժ պիտի ըլլայ գրեթէ հաւասար եռանդով ու վարժութեամբ գործածելու մկրատն ու ասեղը, աւելն և ունելին. ունենալ և զարգացած կին մը գեղեցիկ կարողութիւն մը, ազնիւ ու պատուական զարդ մ'է տան մէջ. բայց ի՞նչ կ'արժէ ստացուած զարգացումն երբ իրականին առջև, երբ անհրաժեշտ պէտքերու առջև կ'կապուին ձեռքերն ու մատներն ու կ'ըստիպուին անչարժանալու: Մեր երկրորդական վարժարաններուն մէջէն վերցնենք խճողուած գիտութիւնները. չորս—գործածութեան խնդիրները կատարեալ վարժութեամբ լուծել տանք մեր աղջիկներուն, պզտիկ ծանօթութիւն մը տանք իրենց ապրած երկրին, բերքերուն, օդին, կլիմային, յետոյ աւելի ամփոփ ծանօթութիւն մը երկնքին վրայ, և անկէ վերջ սովրեցնենք անոնց բոլոր այն գիտութիւնները, որք անհրաժեշտ են չնորհքով տանտիկիններ պատրաստելու համար: Նախ ընդարձակ ու կարևոր ծանօթութիւններ առողջապահութեան մասին, տանը մաքրութեան, մարմնին պահպանութեան, տղոց առողջութիւնը լաւ պահպանելու պայմաններու մասին, և այս գիտութեան համար փնտռեցէ՛ք ամէնէն կարող, ամէնէն վարժ ու ամէնէն ընտիր ուսուցիչը: Մեր աղջիկներուն ձեռքը տուէ՛ք ասեղներուն ամէն տեսակները, հաստերն ու բարակներն հաւասարապէս, կտաւներուն նուրբերն ու կոչտերը, մկրատ տուէ՛ք անոնց և թելերուն ամէն տեսակները, ու թող կարեն, ձևեն, կապեն, վարժ և կարող ուսուցչուհիներու խնամքին ներքև: Ու մանաւանդ մատիտ տուէք անոնց ձեռքը, և թող գծեն, գծագրեն, վարժութիւններ ունենան կոր գծերու, կլոր և ուղիղ գիծերու, թող եռանկիւններ և քառանկիւններ գծեն ուղիղ համեմատութեամբ և հետզհետէ ամէն իրերու չրջագիծերն օրինակեն, հագուստներու, գդակներու, գլխարկներու օրինակներ գծեն, ճէմքեր ու գիւղանկարներ գծագրեն, որպէսզի անոնց ձեռքը վարժուի ճկուն ու դիւրաչարժ ըլլալու, իրենց ամէն գործին մէջ նրբութիւն ու վայելչութիւն դնելու, թող ներկել սովրին, գոյներու խառնուրդները, կազմութիւնն ուսումնասիրեն, որպէս զի ճաչակով հագուելն ու հագուստի ընտրութեան ատեն չչուարին: Կինը տան մէջ ամէն ատեն պէտք ունի դիմելու իր մատիտին. իր զաւկին, իր ամուսնոյն մէկ հագուստին վրայ գեղեցիկ սկզբնատառ մը դնելու համար պիտի չչուարի, եթէ քիչ մը գծագրել գիտէ. իր զաւկին գտակ մը, կամ իրեն հագուստ մը կտրելու համար ժամերով պիտի չվարանի, եթէ գծել ու ձեռքի վարժութիւններ ընել սովրեցուցած են իրեն վարժարանին մէջ. բայց այն գծագրութեան դասը, ձեռագիտութեան դասը, որ կայ մեր վարժարաններուն մէջ, արդի պայմաններով բնաւ չի բաւեր իմ փափաքած վարժ կինն օժտելու: Աղջիկներ կան որ արդէն բնական յարմարութիւն ունին գեղեցիկ բաներ արտադրելու, անոնց ձեռքերու ճկունութեան, անոնց արդէն վարժ մատներուն մէջ փետուրի մը թեթեւութեամբ կ'չարժի մկրատն ալ, ասեղն ալ, աւելն ալ, արդուկն ալ, և բոլոր այն տարրական գործիքները, որք սակայն տան մը կազմակերպութեան հիմը կ'կազմեն. բայց կան աղջիկներ որ բնականէն ոչինչ ունին իրենց ձեռքերուն վարժ երևոյթ մը տալու համար. ասոնք կոր գիծ մը չինելու համար ժամերով կ'աշխատին, քիչ մը կանոնաւոր ասեղնագործութիւն մը արտադրելու համար օրերով կ'տքնին. կան աղջիկներ, որք բացարձակապէս անեղծուած չեն ձեռական արտադրութիւններու համար, և ասոնք դժբախտաբար պզտիկ թիւ մը չեն կազմեր միայն, ու այս աղջիկներն օր մը տանտիկին ըլլալով, պէտք պիտի ունենան ամէն վայրկեան իրենց ձեռքերուն, իրենց մատներուն դիւրավարժութեան, և սակայն ըստիպուած պիտի ըլլան միշտ օտարին միջամտութեան, և եթէ քիչ մը նիւթական կարողութիւնը պակսի անոնց, իրենք պիտի կարեն, իրենք պիտի ձևեն, բայց պիտի նեղուին, ամէնէն պզտիկ ոչնչութիւններու առջև պիտի չուարին, և արտադրածնին ալ կոչտ ու տգեղ բաներ պիտի ըլլան միայն:

Այս սիւնակներուն մէջ քանի՛ քանի՛ անգամներ երեւցած են Հինդլեան էֆ.ի օգտակար ու գեղեցիկ մանկավարժական յօդուածները, անոնք որչա՜փ լեցուն են պատուական ու նուրբ խորհրդածութիւններով ու կարևոր առաջարկութիւններով, և ո՛ր առաջին դիւրամատչելի պայմաններով եղած են այդ առաջարկութիւնները. բայց դժբախտաբար, ինչպէս կ'երևի, անլսելի մնացած են անոնք, որովհետև հիմնական փոփոխութիւն մը եղած չէ բնաւ մեր ծրագիրներուն մէջ: Եթէ չեմ սխալիր, Հինդլեան էֆ. գրած է մասնաւոր յօդուածի մը մէջ աղջկանց գծագրութեան դասին կարևորութեան վրայ, ուրիչ մը մէջ խօսած է ձեռագործներու զանազան ճիւղերու կարևորութեան վրայ. իր ուսումնասիրութեան նիւթն ըրած է մեր տղոց և մեր աղջիկներուն օգտակար կերպով ուսուցանելու դրութիւնը, և սակայն լուռ և անլսելի մնացած են, ինչպէս ամէն կարևոր առաջարկութիւններ:

Մէկ բարձրագոյն ուսումնարան բաւական է մեր աղջիկներուն համար, իսկ միւսները թող իբր տարրական ուսումնարան ծառայեն, թող օգտակար ու կարող տանտիկիններ պատրաստելու աշխատին, անոնց լաւ կարդալ ու գրել սովրեցնենք, անոնց գծել ու ձևել, կարել ու ասեղնագործել սովրեցնենք, պարապ տեղ այդ թարմ մտքերը չխճողենք գիտութիւններով, որք անհասկնալի են մասնաւոր տարիքի մը համար, թեթևակի պէս կ'սովրին և յետոյ կ'մոռնան երբ վարժարանէն դուրս պէտք չունենան այդ գիտութիւնները կիրարկելու, իրենց առօրեայ կեանքին մէջ: Թող մինչև տասնեչորս տարու մեր աղջիկները սովրին իրենց մէջ բնական հակումներուն հետեւիլ, անոնք պուպրիկներով մեծցած են և իրենց համար մինչև խելահասութեան տարիքն իրենց պուպրիկներուն խնամք տարած են, գգուած սիրած են զանոնք, հագուստներ ու գլխարկներ կարած են անոնց, յետոյ լուացած ու արդուկած են անոնց պզտիկ ճերմակեղէնները, ժանեակներ ու ժապաւէններ կցած են իրարու, և անկէ վերջ, երբ դպրոցէն արձակուած են՝ իրենց պուպրիկներուն քով վազած են կարօտով, գրկած համբուրած են զիրենք, գուրգուրանքով փոխած են անոնց հագուստները, պզտիկ դարաններ, անտուններ չինած են՝ իրենց ձեռք անցուցած տուփերէն, մինչև իսկ մահճակալի ծածկոցներ, բարձեր ու անկողիններ կարող պզտիկ աղջիկներ ճանչցած եմ ես իրենց պուպրիկներուն համար: Եւ ահա մեր դպրոցներուն նախակրթարանի դասընթացքէն վերջ, ուսումնարանի ընթացքին կ'անցնին աղջիկները, գիտութեան գիրքեր կ'անցնին անոնց ձեռքը, դժուար պարտականութիւններ կ'յանձնուին անոնց կատարելու, իբրեւ թէ ըսել ուզեն. «Զգեցէք ձեր պուպրիկները, ձեզի համար գիտութիւն պէտք է, ուսողութիւն, ընդարձակ աշխարհագրութիւն, պատմութիւն. գրականութիւն, գրագիտութիւն. դուք տանտիկիններ պիտի չըլլաք, աշխարհաքան, պատմաբան, գրագէտ, գիտուն պիտի ըլլաք:» Աղէկ, եթէ այս ամէնէն մէկը միայն կատարել կարենայ ըլլալ. և ոչ մին պիտի ըլլան, և ստացած կիսատ գիտութիւնն պիտի մոռնան դպրոցի չրջանը բոլորելէն տարի մը վերջ:

Ես չեմ առաջարկեր մեր աղջիկները չոր ու ցամաք տանտիկիններ ընել, մինչև տասնեչորս տարեկան ուսումնելու և կարդալու սէրն արծարծենք անոնց մէջ, անոնց՝ տունը սիրել և տան գործերը սովրեցնենք, և երբ այդ ծրագիրներուն չրջանը բոլորեն, մէկ մէկ տարրական վկայական տանք ձեռքերնին, և թող ուսումնասէրները, թող կարողները բարձրագոյն վարժարանն յաճախեն, և ուզածնուն պէս սովրին ու պատրաստուին ասպարէզի մը եթէ կ'ուզեն, կամ նուրբ զարգացումով տանտիկիններ ըլլան՝ եթէ կ'փափաքին: Մեղք չէ՞ հարիւրներով աղջիկներու տարիները պարապ անցնել, պարզապէս անոր համար որ վկայական մը պիտի ստանան. անոնց համար այդ փառասիրութիւնը նախնական կրթարանի մը վկայականն ալ կրնայ գոհացնել:

Աշխատինք մեր աղջիկները տունին կապել, տունը սիրելի և հաճելի ներկայացնել, անոնց սովրեցնել թէ կնոջ մը տեղը, անոր արքայութիւնը, անոր սրբավայրն եթէ կ'ուզէք՝ իրեն տունն է, իր ընտանեկան անկիւնն է. և այս սէրը, եթէ տան մէջ մօրն օրինակն է որ պիտի ներչնչէ իրենց, պէտք չէ անգիտանալ թէ տունէն դուրս ալ դպրոցը կարեւոր դեր մ'ունի կատարելիք:

Դ. ԶԱՐՈՒՀԻ

Ս. ՍԱՆԴՈՒԽՏ

(ՀՐԱՇԷՔԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ.)

Քանի օրերէ ի վեր անձրևը կ'տեղար անձանձիր, և երկինքը, խարխուլ տանիք, սարերու անկայուն սիւներուն վրայ կքած՝ սարսռալով կ'հոնդար: Կեօքսուի ծովածոցը բոլորովին կորսնցուցած իր կապոյտ հանդարտութիւնը, ցեխոտ լճակի մը կ'վերածուէր տակաւ, ու պատահական առուակներ անոր մէջ կ'թափէին չոնդագին, լեռներն ի վար բերելով գիւղական բնակչութեանց խլեակները:

Ճակատը թաց ապակիին կռթնցուցած՝ Հրանոյ իր սենեակէն կ'դիտէր իր առջեւ տարածուող համայնապատկերը:

Կ'դիտէր փողոցի հեղեղներէն գրաւտարար քչուող քարերն ու փայտի կտորները, որոնք անսպառունք մարդոց պէս վայրկեան մը կ'տառանէին, ու յետոյ անմիջապէս կուզային խառնուիլ հոսանքին, առանց ուղղութեան, ինքնութիւննին կորսնցուցած ու սարկաւար երթալով մինչև հոն ուր պէտք ըլլար: Ու կ'նայէր վերջապէս, տանիքներէ կաթկթող անձրևի կաթիլներուն, որոնք նախապէս ջուրի վտիտ երակներ կազմելով, վարանոտ, անչչուկ կ'յառաջանային, հետզհետէ միանալու և լայննալու համար և կազմելու այն տիրական գետակները, որոնք Ոյժը կը ներկայացնէին արտասովոր Բնութեան դիակին վրայ:

Ամէն կողմ մութ էր, երկիրին վրայ իջնալու և պայթելու մօտ ամպերէն. Բնութեան այդ տիրական սուգը, զոր փարատելու համար արեւի ոչ մէկ ցոլք կուզար ճառագայթել, ամէն պահն սփոփանքի աղբիւր մը եղած էր Հրանոյին համար, որովհետև զօրաւորագոյն տուայտանքի մը գաղափարն ու կարելիութիւնը վայրկենաբար մոռցնել կուտային իրեն բոլոր այն հոգերը, որոնք մահաւոր իժերու պէս իր մարմնին փաթթուած՝ անխնայ ծծած ու ցամքեցուցած էին երանութեան բոլոր ակերը:

Այն օրն ալ նորէն, երբ անձրևը կը տեղար անձանձիր, ճակատը թաց ապակիին, ժամերով մտիկ ըրած էր հովերուն և ջուրի կաթիլներուն միօրինակ հեծկլտուքը, սիրտին խորէն ձայնակցելով, և ինքզինքն աւելի հասկցուած, աւելի բուժուած զգալով Մայր Բնութենէն: Իր ցաւը Բնութեան տուածն էր արդէն, և երբ կը տեսնէր սպեղանիէն հայթայթուածն ալ նորէն նոյն աղբիւրէն, անգիտակցօրէն կամ ակամայ գործուած թերութեան մը ապաչաւը կ'համարէր զայն:

Աղքատ ըլլալ, այլ ի ծնէ ձիրքերու տէր, Հրանոյ բարեկեցիկ դիրք մը չինած էր չուտով և բարձր դասու ընկերութեանց մէջ իր մուտքն համակրական ցոյցերով ողջունուած էր. կիները չիք և չնորհալի գտած էին զինքը, և յաճախ, ցերեկոյթներու միջոցին, ա՛յնքան տաք վերաբերում մը ցոյց տուած էին իրեն հանդէպ, որ աւելի ազնուապետական ընկերները սկսած էին նախանձով դիտել իր յաջողութիւնները: Բա՛ն մը միայն կ'պակսէր իրեն, չնորհքով խօսելու կարողութիւնը. Բնութիւնը, որուն յետոյ միանալով իր տաղանդը, ամէն չնորհի տիրացուցած էր զինքը, թոթով լեզու մը զետեղած էր անոր բերնին մէջ. լաւագոյն յղացումները, զոր կ'ունենար իր հանճարեղ միտքը, բոլոր ինքնատիպ մտածումները զոր իր պատրաստաբան միտքը կ'երկնէր, չէր կարող արտայայտել դիւրասահ լեզուով մը. ուրիշները ճախարակի տրագաչարժութեամբ լեզու կ'թափէին իր դէմը, ոչնչութիւնները ջնարակելով չնաչխարհիկ խօսքերու տեղ կ'ծախէին, ինքն յաճախ կառչած կ'մնար բառի մը առաջին վանկին վրայ, կրկնելով և երեքկնելով զայն, հոսանքին դէմ թիավարողի պէս մազ մը յառաջ չկարենալով երթալ, ու երբեմն ալ այդ վանկերու կրկնութենէն արտաբերելով անա՛նկ անճահ բառեր, որոնք նախանձորդներու չարքը խնդալէն կ'մարեցնէին:

Բժշկական գիտութիւնն ի զուր ամէն դարման փորձած էր. Հրանոյ տարիներէ ի վեր կ'չարունակէր մնալ նոյն թոթով երիտասարդը, հետզհետէ ըմբռնելով իր պակասաւոր վիճակին դառնութիւնը: Գիտութեան ներկայացուցիչներէն յուսահատած, անիկա հինդլուխ բարեկամներու խորհուրդով, դիմա՛ծ էր մինչև իսկ բախտաչհանները, աղօթող մուրացկաններու և գուչակներու, որոնց յանձնարարած ամէնէն ծիծաղելի դեղերն ալ փորձած էր: Գիշերներով արթուն նստած էր, բերնին տակ քարերու կոյտ մը պահած էր օրերով, թաց չապիկ հագած էր, տասներեք տեսակ ջուր իրար խառնելով բերանը լուացած էր, բայց անօգո՛ւտ, Բնութիւնն անողոք կ'մնար, և անգամ մ'ալ բոլոր այն պաղատանքներուն, զորս Հրանոյ կ'ընէր իր միսթիք վայրկեաններուն:

Առտու մը Հրանոյ ջատուկի մը անակնկալ այցելութիւնն ընդունեց. պառաւը, պաշտօնով գուշակ, իմացեր էր այս երիտասարդին ցաւն և ինքնաբերաբար եկեր էր իր դեղերն յանձնարարելու: Հրանոյ, այլ ևս երես դարձուցած ամէնէն, գիտունէ՛ն ալ, ռամիկէ՛ն ալ, դժգոհանքով մտիկ ըրած էր անոր չատախօսութիւնները, և զայն ճամբու դնելէն վերջ, տարտամօրէն կ'յիշէր թէ գուշակուհին տեսակ մը բոյսի անուն տուած էր, զոր եթէ կարենար գտնել ու ծամել, անմիջապէս լեզուն պիտի բացուէր: Հիմա կ'զղջար ուչի ուչով մտիկ ըրած չըլլալուն համար, և այդ բոյսով բուժուելու անորոշ յոյս մը մերթ ընդ մերթ եփ կուզար կուրծքին տակ: Ի՞նչ ընել, ո՞ւր գտնել նորէն այդ բարի պառաւը, որ պատահաբար եկած իր դուռն ափ առած էր, և ո՞ր անտառին, ո՞ր չնաչխարհիկ պարտէզին և կամ ո՞ր ճախճախուտէն կարելի էր ձեռք բերել այդ բուժիչ բոյսը: Հրանոյ, յուսահատ մոլեգնութեամբն այն մարդուն, որ իր տենչանքներուն իրականացման վերջին վայրկեանին իսկ կ'տեսնէ անոնց քայքայումը, չարաթիներէ ի վեր կ'աւաղէր, կ'հառաչէր հոգեւին:

Օրը կիրակի էր և անձրևը կ'տեղար անդադար: Հրանոյ մտքին մէջ յանկարծ մտածում մը փայլատակեց: Հոգեպէս ընկճուած այդ վայրկեանին, միտքն իյնալու թէ իր բնակած գիւղին եկեղեցին պաչտպան սուրբ մը ունէր, որուն դիմած էին չատ խնդրարկուներ, և ամենքն ալ, պատմուածին նայելով, չնորհ մը ընդունած էին անկէ: Յիչեց թէ քանինե՜րու վրայ խնդացած էր, երբ եկած էին իրեն նկարագրել Ս. Սանդուխտի հրաչագործ զօրութիւնը. քանինե՛ր իր թոթով լեզուին սուր հեգնութիւններուն նչաւակ դարձուցած էր, գիտութեան այս լուսաւոր դարուն մէջ նախապաշարումներու և աւելորդապաշտութեանց անսալնուն համար: Հիմա, սակայն, ռամիկէ մը աւելի ջերմեռանդ, իր ցաւին մտասեւեռումովը դրաւուած, պատրաստ էր անարգուած սրբուհիին դարպաս մատուցանել, լեզբընելով բանականութեան բողոքող ձայնն և հետեւելով միայն իր խիղճին տկար մրմունջներուն:

Եւ իրօք, անմիջապէս զարդասենեակ վազելով, մեքենաբար ոտքերուն անցուց տափատը, երկար վերարկուովը մարմինը պատսպարեց և ուխտաւորի անսեթևեթ կերպարանքով մը, սև հովանոցին կիսապատուարին տակ սմքած, քայլերն ուղղեց դէպ ի ժամուն դուռը: Առտու էր դեռ, և հնաւանդ բարեպաշտներէն մէկ քանի ձկնորսներ միայն եկած էին եկեղեցիին կամարներն արձագանգել տալ իրենց հառաչախառն աղօթքներով: Հրանոյ, ժամկոչին առաջնորդութեամբ մտաւ պաչարանէն և իր մոմին բոցերովը լուսաւորեց Ս. Սանդուխտին անչուք խորանը. նայեցաւ Ս. Կոյսին, որ կ'ժպտէր իրեն, համբուրեց անոր պաշտպանութիւն և իր չրթունքներն անգիտակցօրէն արտասանեցին մէկն այն աղօթքներէն, զորս տղայութեամբ կ'երգէր: Ս. Սանդուխտին պատկերը՝ մոմերուն և կանթեղին լոյսին տակ կ'ցոլանար ու կը վէտվէտէր և իր լուսապսակին ճառագայթներովը կ'փարատէր յամառող թեթ. րասուերները: ...Այդ նորածագ արշալոյսին տակ էր որ Հրանոյ խորանի ծաղկամաններէն մէկուն մէջ տեսաւ փունջ մը լեռնային ծաղիկ, որ պառաւ գուշակուհիին նկարագրած բոյսին ձեւն ունէր կարծես: Անմիջապէս երկարեց ձեռքը, ցօղուն մը բրցուց և սկսաւ վայրագօրէն ծամել...:

** Դուրսը, դեռ անձրեւը կ'տեղար մոլեգնաբար և Կեօքսուի գետակն յորդելով՝ իր չուրջի բնակչութիւններն ողողել կ'սպառնար. հեռուէն, բլրակներու կողին վրայ հաստատուած խրճիթները Նոյեան տապաններու պէս կ'երևային հիմա, ջրհեղեղէն մազապուր ազատած, բայց ամէն վայրկեան նորանոր սահանքներէ քչուելու վտանգին տակ:

Բնութեան այդ անժամանակ սուգն հիմա այլ ևս անհաճոյ կ'թուէր Հրանոյին, որ իր վերակազմեալ գոյութեան վրայ ճառագայթած տեսնել կ'ուզէր արգասաբեր արեգակ մը:

ԼԵՒՈՆ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՆՏԻԱ, Սեպտ. 23.

Անցեալ 19/3 ին կիրակի առաւօտ տեղւոյս Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ Պրն. Կարապետ Գալֆաեան (նախկին Շէքերբեկեան ողբերգու) գիտական բանախօսութիւն մ'ըրաւ: Պարզօրէն բացատրեց ուղեղի պաշտօնը, աչքերու, ականջներու, ստամոքսի, թոքերու հիւանդութեանց, արեան պակասութեան և անոնց հետեւանքներն ու ժառանգական օրէնքները, ներքային հիւանդութեանց պատճառները, նշաններն ու բուժելու, դարմանելու առողջապահական միջոցները. նաեւ երկարօրէն բացատրեց դաստիարակութեան օգուտներն և մայրերու ուղղելով յետագայ խօսքերը, ըսաւ. «Մեր ազնիւ մայրերուն վրայ ծանր պատասխանատուութիւն մը կայ, այն է թէ անոնք պարտին մանուկներու ու պատանիներու սրտի, ուղեղի, մարմնի մէջ ընտիր յատկութիւններ մտցնել, ուղեղը զարգացնել, սիրտը կրթել ու մարմինն ուժովցնել, որով ապագայ երիտասարդը կ'ունենայ առողջ մարմին, հետեւաբար ազնիւ նկարագիր, առողջ մտածողութիւն ու լաւ զգացումներ:» Պրն. Գալֆաեան չարունակելով իր խօսքերը, արտասանեց յետագայ գրուածքը. «Այն անհատներն որք առողջ մարմին, ուժեղ կամք, առողջ մտածողութիւն ու մաքուր սիրտ, այսինքն բարի զգացումներու տէր են, այնպիսիք ամէն տեղ, աշխարհի

աՄէն կողմ կարող են զանազան յաջողութիւններ ունենալ ու մտաւորապէս պատուաւոր և օգտակար անգամ դառնալ իրենց նմաններուն և իրենց շուրջ գտնուող Պետութեան։ Ուրեմն, ազնիւ Տիկնայք և Պարոնայք, աշխատինք խելացի կերպով ու անկեղծ դատողութեամբ, յուսանք որ գիտութիւնն ու քաղաքակրթութիւնը վերջապէս ցոյց պիտի տան այն ուղիղ ճանապարհն որով դէպ ի յառաջ պիտի ընթանայ կատարեալ մարդը։ Անհրաժեշտ է միայն աւելի եռանդ, աւելի սէր, անձնուիրութիւն, փոխադարձ զիջողութիւն ու գիտականի ներողամտութիւն։»

Պրն. Կ. Դալֆաեան «Առողջապահութիւն» անունով գիտական, բժշկական ու փորձառական—հոգեբանական եռամսեայ հանդէս մը պիտի հրատարակէ։ Ս. Ց. Գ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ Կ'ԴԱՌՆԱՅ ԾՈՎԻ ՈՒ ՑԱՄԱՔԻ ՎՐԱՅ

ՃԱԲՈՆԱԿԱՆ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆԸ

Զօր. Քուրոբաթքինի յարձակողականն ակնկալուած արդիւնքը չտուաւ։ Ռուսները բովանդակ գծին վրայ ետ մղուեցան, և հարիւր թնդանօթ կորսուցին. այսինքն՝ աւելի քան ինչ որ կորուսեր էին Լիաօ Եանկի շուրջ տասն օրուան այն արիւնռուշտ ճակատամարտին մէջ։ Երկուստեք մարդու կորուստին վրայ մինչեւ երէկ իրիկուն բան մը չլսեցինք, բայց կորուստները մեծ են. զի Ռուսք կռուեր են բուռն եռանդով և անլուր խանդավառութիւնով, ամէն ամսուան ձախողումներուն վրէժը մէկ անգամէն քակել հանելու հաստատ հաւատքով, և տոգորուած այն վստահութեամբ ու հպարտութեամբ զոր կ'ներշնչէր Քուրոբաթքինի համբաւաւոր պերճախօս Օրակարգը։ Բայց Ճաբոնցիք ալ պաշտպանողականի վրայ կենալով կռուեր են այնպիսի տոկունութեամբ ու քաջութեամբ մը որ կը հաւասարէր մինչեւ ցարդ յարձակողականի մէջ իրենց ցուցուցած խիզախութեան ու անձնուիրութեան, և յաջողեր են պաշտպանողականէն ետքն յարձակողականի անցնիլ, թշնամին պարտութիւնն ի փախուստ վերածելով, և փախչող կազմալուծուած զօրագունդերուն ձեռքէն կորզելով անոնց փախուցած թնդանօթներուն կարեւոր մէկ մասը. զի 8 կամ 10 գունդ (ալայ) աւրուած պէտք է ըլլան որ 100 թնդանօթ թողուին կռուի դաշտին վրայ։ Այս է ահա երէկուան հեռագիրով մեր իմացածը, և Վիեննայի թերթերուն երէկ իրիկուան բերած լուրերն ալ միացնելով, կ'ունենանք քիչ շատ որոշ գաղափար մը թերեւս այս կարեւոր գործողութեանց ընթացքին վրայ։—

Քուրոբաթքին Յարձակողականի սկսելու հրամանն ստացաւ ուղղակի Նիքօլա Բ. Կայսրէն. զի Բեդերսպուրկի մէջ լըսուած էր որ Ճաբոնցիք, խուժելու համար Բորդ Արթուրի անկումը, և Միքատոյին ծննդեան տարեդարձը Բորդ Արթուրի մէջ տօնելու համար, գաղտագողի զօրք կ'ղրկեն Մանչուրիայէն ի Բորդ Արթուր, հակառակը ծանուցանելով հանդերձ, իբր թէ նոր զօրք կ'բերեն Օեամայի բանակին։ Հարկ էր ուրեմն յարձակիլ Ճաբոնցիներուն վրայ՝ զանոնք զբաղեցնելու համար, թող չտալու համար որ նոր զօրք ղրկուի Բորդ Արթուր, և սիրտ տալու համար Շդէօսէլի զօրքերուն։ Հետեւապէս, Քուրոբաթքինի Յարձակողականը քաղաքական հաշիւով էր, ինչպէս քաղաքական հաշիւով էր Շդաքէլպէրկի զօրավարին Բորդ Արթուրի օգնութեան երթալը, որ յանգեցաւ Վաֆանքուի կամ Թելիսուի պարտութեան։

Բայց մինչդեռ Քուրոբաթքին յակամայս յառաջ ղրկած էր Շդաքէլպէրկը, այս անգամ աւելի յօժարակամ գտնուեցաւ, զի մէկ ամսուան միջոցին մօտ 30,000 նոր զօրք ստացած էր՝ կանոնաւոր բանակէն, շատ մը ձիերով, և Ուսուրիի սիպերեան բանակէն ալ մաս մը, որ Վլատիվօսդօքի համար պահեստի կ'մնար. Խարպինէն գիշեր ցորեկ բանող կառախմբերով Դիէ Լինկ ղրկուած էր, որոյ պահապան զօրքն ալ Մուգտէն հասած էր։ Զօրավար Քուրոբաթքին այս անգամ վստահ էր Օեամայի հաւասար ոյժ ունենալուն, ինչպէս ինքն ալ ըսաւ, և իր թնդանօթաձիգ ոյժն ալ աւելցուցած էր այն թեթեւ, արագաշարժ ու արագաձիգ թնդանօթներով մանաւանդ որք այնքան կարեւոր են թշնամի բանակին յանկարծակիի բերելու, անոր նահանջի գիծը կտրելու և անոր պարտութիւնը խուճապի ու փախուստի վերածելու համար։ Քուրոբաթքին կ'խորհէր թէ իր հեծելազօրաց ճիւղն արդէն աւելի զօրաւոր էր քան ճաբոնականը, և այս թեթեւ հրետանիներ զոր հեծելազօրքը կ'գործածէ, իրեն կ'ընծայէին հզօր զէնք մը ճաբոնական բանակը խանգարելու, և անգամ մը եթէ Ճաբոնցիք խանգարուէին, ալ իրենց վստահութիւնը կ'կորսնցնէին, սխալական ճակատագրայնութիւնը կուգար ճնշել անոնց վրայ, և Քուրոբաթքին մէկ շունչով Լիաօ Եանկ կ'հասնէր։

Քուրոբաթքին լաւ մը կ'գործադրեց Բեդերսպուրկէն իրեն տրուած հրամանը, զոր Ալեքսէյէվ փոխարքան Մուգտէն բերած էր իր յատուկ կառախմբով։ Քուրոբաթքինի համբաւեալ Օրակարգը Բեդերսպուրկի մէջ տպուեցաւ մէկ շաբաթ առաջ, երբ արդէն բոլոր բանակը գիտէր զայն, բայց մարդ իմացած չէր դուրսը։ Ճաբոնցիք եթէ իրենց լրտեսներէն իմացեր էին, գիտէին զայն, ապա թէ ոչ՝ իրենց Լօնտոնի գործակալներէն ու Թօքիոյի վերին իշխանութենէն այն մասին լուր մը ղրկուած չէր կրնար ըլլալ։ Քուրոբաթքին շուտափոյթ յառաջ խաղաց և Քուրոքի յանկարծակիի եկաւ։ Ամբողջ ճաբոնական բանակը կ'գտնուէր ընդ մէջ Լիաօ Եանկի և Մուգտէնի, երկաթուղիի գծին երկու կողմերուն վրայ զանազան լեռներ ու բլուրներ բռնած, հեծելազօրքն աջեւ ձգած երկու կողերուն վրայ, և թեթեւաշարժ գունդերու միջոցաւ պահպանելով հաղորդակցութիւններն երեք զօրաբանակներուն միջեւ։ Քուրոքի բռնած էր Պէն—Ցիա—Բու—Ցէի կարեւոր դիրքը, Մուգտէնի դէպ արեւելեան հարաւային կողմը։ Նօծը կ'պաշտպանէր Ենդայի ածխահանքերը։ Զօր. Օքու տէր էր Ենդայի կայարանին, և անկէ կ'իշխէր երկաթեայ գծին արեւմտեան կողմի բարձրութեանց, սպառնալով Հուն Հօի ռուսական գլխաւոր գծին։ Բայց ամէնէն յառաջացեալ կ'գտնուէր Քուրոքիի դիրքը, որ հրահանգ ունէր Մուգտէնէն անդին անցնելու, և չիտակ Դիէ Լինկը գրաւելու։ Իր ոյժն անբաւական համարուեցաւ այս գործին, ուստի Նօծը իր զօրքերէն մաս մը Քուրոքիի տուաւ, Օքու ալ իր զօրքէն մաս մը ղրկեց կեդրոնը, Նօծըի քով։

Քուրոբաթքին իր բոլոր բանակը շարժման մէջ դրաւ, և իր նահանջի գիծն ամրացնելէն ետքը, ուժգին յարձակեցաւ, նպատակ ունենալով Քուրոքին բաժնել կտրել իր ընկերներէն, և Ենդայի կայարանն առնելով Օքուի ձեռքէն, պաշարել և ճնշելու կամ գերի վարել ճաբոնական կեդրոնը, Նօծըի բանակը, որով անմիջապէս պիտի տիրէր Լիաօ Եանկի, և թեւ մը պիտի արձակէր դէպ ի Հայ Չէնկ։

Այս յառաջագծին առաջին մասն յաջողեցաւ պահ մը, բայց որովհետեւ երկրորդ մասն ի դերեւ ելաւ, Ճաբոնցիք իրենց կարգին յարձակողականի սկսան, և դերերը շրջեցին։ Այսինքն՝ Քուրոքի յանկարծակիի եկաւ, և կորոյս Պէն—Ցիա—Բու—Ցէի դիրքը, որովհետեւ այն դիրքին իշխող սար մը լաւ չէր պաշտպանուած, Քուրոբաթքին վերջին օրերս բազմութեամբ գործածած իր Խազախ հեծելազօրագունդերէն հասկցած էր, և գիշերային յառաջխաղացումով մը, արշալոյսին զարկաւ առաւ այն դիրքը, և ճաբոնական յառաջապահներն ետ մղելով, դարձան եկան Քուրոքիի գլխաւոր բանակերը։

Բայց մինչդեռ այսպէս ճաբոնական աջ թեւը կ'ցնցուէր կ'խախտէր, ճաբոնական ձախ թեւն աւելի արիւն գտնուեցաւ։ Ռուսք ո'չ միայն չկրցան առնել Ենդայի կայարանը, այլ և Օքու Նօծըի հետ գործակցելով իր շարժումը, ինք պաշարեց իր վրայ եկած ռուսական ստուար ոյժ մը։ Քուրոբաթքին վտանգը նշմարելով, այն կողմ վազեց, և մեծ կորուստներ կրելով, փրկեց իր բանակին վտանգեալ մասը, բայց որովհետեւ իր ուշադրութիւնն այն կողմ դարձնել ստիպուած էր, ճնշումը պակսեցաւ Քուրոքիի կողմը, որ վերստին տիրեց Պէն—Ցիա—Բու—Ցէի, և ինքն ալ իր կարգին հալածեց Ռուսները, և ըստ վերջին լրոյ, Ճաբոնցիք կ'շարունակէին մինչեւ Հուն Հօ և Մուգտէն հալածել Ռուսները, որ կազմալուծեալ վիճակի մը մատնուած, կ'շարունակէին նահանջել։

Այս անգամ, ուրեմն, գլխաւոր պատիւը վիճակեցաւ Օքուի։ Օեամա իրաւամբ հեռագրեց Միքատոյին թէ ինք Քուրոբաթքինէ աւելի ոյժ չունէր, բայց իր զօրավարներն աւելի վարպետ գտնուեցան, և մի միայն իրենց ռազմավարական արուեստին գերազանցութեան շնորհիւ, յաջողեցան զիրենք պաշարելու եկող Ռուսներն իրենք պաշարել, և աղետալի փախուստի մը դարձնել անոնց յարձակողականը։

Օքու բուն կռուող զօրավարն է, the fighting general. զի թէեւ ամէն զօրավար կռուող պէտք է ըլլայ, և գոյութեան ուրիշ իրաւունք չունի, բայց կան զօրավարներ որք աւելի ճանչցուած են իբրեւ լաւ հաշուող, ռազմավար, ռազմագէտ, աւելի տեսական քան գործնական, և կան զօրավարներ որք խորունկ ռազմագիտութեան հետ գործ չունին, ծրագիրներու յօրինման այնքան չեն գործակցիր, բայց երբ դիրք մը կայ գրաւելիք, երբ դաշտի մէջ ճակատ առ ճակատ գալով կռուելու է, երբ սուինով յարձակում մը պէտք է, հոգւով ու մարմնով կ'նետուին, կ'խիզախեն, կ'զարնեն, կ'զարնուին, և իրենց անձնական օրինակաւն իսկ քաջալերելով զօրքերը, օրը կ'շահին, փառքով կ'ելնեն նոյն օրուան կռիւէն, առանց մտածելու վաղուանը, կամ միւս օրուանը, առանց ժամավաճառ ըլլալու երկար բարակ հաշիւներով։

Օքու ահա' այս տեսակ զօրավար է։ Ա'ն էր որ հետեւակներու գունդ գունդի ետեւէ նետեց Քինչուի բարձանց վրայ, մինչեւ որ Նորածագ Արեգական դրօշը տնկեց Նան Շանի այն սարին վրայ ուստից Բորդ Արթուրի բլուրները կ'նշմարուին։ Ա'ն էր որ Նօծըի հետ բաժնեց Շդաքէլպէրկի զօրաբանակն ի փախուստ դարձնելու պատիւը։

Ա'ն էր որ իր հրամանին տակ 7,000 զօրքի սպանումը կրցաւ պաշարեամբ տեսնել, բայց տիրեց Լիաօ—Եանկի, թէեւ, ըստ վերջին ծանօթութեանց, Նօծըն էր Օեամային ամէնէն աւելի սիրտ տուողը, և այն հուսկ յետին յարձակումին որոշողը, որով որոշուեցաւ Լիաօ—Եանկի դատակնիքը։

Քուրոքի աւելի վարպետ է իբրեւ ռազմագէտ, իբրեւ բարձր կարգի զօրավար մը որ հեռուէն կ'դիտէ գործողութեանց ընթացքը, և ճարտար դարձուածներով կը յաջողի։ Եալուի պատմական անցքն և Մօթիէնի կիրճէն դժուարին անցքը, ո'չ այնքան մեծ կորուստներով, փառաւոր ապացոյցներն եղան իր հնարամիտ ռազմագիտութեան։

Բայց ամէն հաշիւ ըլլալէն լմննալէն ետքը, Օքուի պէս կռուարար մը պէտք էր յամառ ընդդիմութեան մը ողնայարը ջախջախելու համար, կ'ըսեն Ճաբոնցիք, և Օքուն է որ այս գործը կ'տեսնէ։ Անոր կ'պարտին Ճաբոնցիք այնպիսի յաջողութիւն մը որ թերեւս իրենց մեծագոյն յաջողութիւնն համարուի ասկէ ետքը. զի այս անգամ Ռուսները նահանջելու միտք չունէին բնաւ, յատկապէս յարձակման սկսած էին մեծամեծ ակնկալութիւններով, որոց այսպէս ի մի հարուած ի դերեւ ելնելը կրնայ բարոյական մեծագոյն տպաւորութիւն յառաջ բերել քան բոլոր այն յաղթութիւնները զոր Ճաբոնցիք շահեցան երբ իրե'նք էին յարձակող։

ՉԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Է՛, ուր մնաց Ռուսաց յարձակողականը։ Ծայր. Արեւելեան ռազմադաշտին վրայ ի ձայն փողոյ և թմբկի ծանուցուած յաջողութիւնն արդիւնք չունեցաւ։ Ամբողջ Եւրոպա անձուկ ուշադրութեամբ կ'դիտէ այն տեսարանները, զոր Մեծ Տէրութեան անսասանելի ազդեցութիւնը պիտի պարզէր անդրադառնալով ժողովրդոց աչքին առջեւ։ Բայց օրերը կ'անցնին ու տեսարանին վարագոյրը վեր չելներ։ Ծով մեծ և աննման ռազմավարութիւն, որ նոր եղանակներ և անհաւատալի բաներ ի հանդէս կ'բերէ։ Եթէ Քուրոբաթքինի Օրակարգը չըլլար, Բեդերսպուրկէն պաշտօնապէս հաստատուած, թերեւս կարծուէր թէ լրագրական հնարքի մը արդիւնք ըլլար այդ։ Ռազմագիտական տեսակէտէ քննելով խնդիրը, անհաւանալի է թէ զօրավար մը ինչպէս թշնամւոյն կ'յայտնէ իր գործողութեան ամբողջ յատակագիծն և անոր ժամանակ կուտայ պէտք եղած միջոցները ձեռք առնելու։ Քուրոբաթքինի օրակարգին մէջ կար ամէն ինչ զոր Օեամա գիտնալ կ'փափաքէր, զոր Սպարապետ մը ծանօթանալու համար պիտի տար ինչ գումար որ պահանջէին իրմէ։ Այդ օրակարգ կ'մատնէ ռուս բանակին ոյժերուն թշնամւոյն ուժին հաւասարելը, ինչ որ յաղթանակը տանելու գաղտնիքին կարեւորագոյն պատճառն է։ Ասկէ զատ կ'յայտնէ ռուս բանակին յարձակողականի սկսելու որոշումը, այսինքն առաջիկայ գործողութեանց նպատակը, և վերջապէս՝ ամբողջ գործողութեան ուղղութիւնն ու նպատակակէտը։ Օեամա ասկէ աւելին գիտնալու պէտք չունէր։ Ճաբոնցիք, ո՞վ գիտէ ինչպիսի խնդութեամբ իմացան թէ վերջապէս թշնամին յարձակողականի կ'սկսի, որուն շարունակութեան համար պէտք եղած թուական առաւելութիւնը կ'պակսէր իրեն, և կարելիութիւն կ'ընծայէ լուծել այն տագնապն որու ենթարկուած էին երկու բանակները շաբաթներէ ի վեր։ Տարակոյս չկայ թէ Օեամա գոհ չպիտի ըլլար եթէ Քուրոբաթքին Հուն Հօէն ալ անդին քաշելով դէպ հիւսիս նահանջէր և ինքն ալ ստիպուէր նոյն այն հալածական գործողութիւններով անցնիլ Հուն Հօի վրայէն, ինչպէս եղաւ Դայշէի անցքը, որ այնչափ մեծ կորուստներու պատճառ ըլլալով հանդերձ վճռական արդիւնք մ'ալ չունեցաւ։ Հաւանաբար, Օեամա չէր կարծեր որ ներկայ կացութիւնն ուրիշ ելք մ'ունենար։ Ուստի մինչ իր ոյժերն հալածական նոր գործողութեան մը կ'պատրաստէր, յանկարծ լուր առաւ թէ իր զօրքերն այլ եւս պէտք չպիտի ունենային ամուր դիրքերու մէջ յարձակող թշնամւոյն դէմ կռուելու։ Բայց Ռուսաց շարժմանց ուղղութեան ծանօթացմամբ, յայտնուեցաւ նաեւ ճաբոնական դիրքին վրայ ըլլալիք յարձակման եղանակը, այնպէս որ Օեամա առաջիկայ կռիւներուն մէջ պիտի գիտնար ընելիքը։ Հիմա այդ Օրակարգին յառաջ բերած կացութեան հակառակին ենթադրենք. եթէ այդ օրակարգ փոխանակ աշխարհի ծանուցանելու, լոկ բանակին ծանուցուէր ճակատամարտն սկսելէ քիչ առաջ, Քուրոբաթքին ամենայն լռութեամբ իր բանակը պիտի տարածէր Հուն Հօի գետանովին և յանկարծ պիտի յարձակէր Ճաբոնցիներուն դիրքերուն վրայ —ինչ որ դիւրին է երբ երկու բանակներն այնչափ մօտ գտնուին իրարու— և մեծ ոյժերով պիտի իյնար Օեամայի զօրաց վրայ։

Յանկարծական շարժում մը յաճախ թուական առաւելութենէ աւելի գործ կը տեսնէ. և յաջողութեանց մեծ մասն յանկարծակի շարժումներով ձեռք կ'բերուի։ Աշխարհի առջեւ Օրակարգով մը փառաւորուելու համար կ'արժէր որ Քուրոբաթքին ձեռքէ հանած ըլլար ռազմավարութեան մէջ այսչափ մեծ արժէք ունեցող, և անյաջողութիւնը շատ հաւանական եղող այդ միջոցը՝ յանկարծակի շարժումը։ Եթէ Քուրոբաթքին իրօք նպատակ ունի պաշտօնագրին պարունակութիւնը գործադրել, և եթէ իր հաճութեամբն էր որ հրատարակուեցաւ այդ օրակարգը, ուրեմն ճշմարիտ զօրավարի պէտք եղած գլխաւոր յատկութենէն՝ խորհրդապահութենէն զուրկ էր ինք։ Ամենուս գիտցած մէկ պատմութիւնն է սա. հռոմէական հրամանի մէկն հարցուցած էր զօրավար մը թէ ինչ ընելու միտք ունի մօտերս։ Զօրավարը պատասխանած է. «Եթէ շապիկս գիտնար մարմնոյս գաղտնիքը, կ'այրէի զայն։» Ռուս բանակին մէջ գործողութեանց գաղտնիքը պահելու պարտաւորութիւն չկա՞յ միթէ, կամ թէ ստորադաս զինուորական դաւաճաններն հրացանի կ'բռնուին և ընդհակառակն բանակին հրամանատարը կը հանդուրժուի՞ այդ բանին համար։ Հին Եգիպտացւոց մէջ ալ այդպէս չէր. անոնք անստաշ մահուան դատապարտեցին իրենց յաղթական զօրավարն Ամմոսիս որ իր Այտա սիրուհւոյն հաղորդած էր պատերազմի գաղտնիքը։ Բայց ո՛չ, Քուրոբաթքին իր այդ օրակարգով նպատակ ունէր ոգեւորել իր զօրքերն առաջիկայ կռիւին համար։ Ասիկա սովորութիւն է նաեւ ուրիշ բանակներու մէջ. բանակին հրամանատարը ճակատամարտին նախընթաց օրն յայտարարութիւն մ'ուղղելով իր զօրքերուն, անոնց առ վեհապետն և առ հայրենիքն ունեցած պարտաւորութիւննին կ'յիշեցնէ և կ'հրաւիրէ քաջաբար կռուիլ, և այդ յայտարարութիւնն ալ խմբագրողին բանաստեղծական աւիւնին համեմատ պերճախօս բառերով կ'զարդարուի։ Բայց զինուորական գործողութեանց նպատակին կամ անոնց գործադրութեան եղանակին վերաբերեալ ոչինչ կ'գտնուի անոր մէջ. մինչեւ իսկ բանակին տրամադրութեանց մասին ալ ոևէ բան ըսուելու չէ, քանի որ հրամանատարն ինքը միայն գիտնալու է իրեն յանձնուած պարտաւորութեան գործադրութիւնը։ Արդ, եթէ կ'ուզուի որ այսպիսի Օրակարգ մը ազդեցութիւն ընէ բանակին վրայ, պէտք է որ ծանուցուած կռիւը շուտով, այսինքն յաջորդ օրն իսկ սկսի, զի ժամանակ անցնելով տակաւ կ'աննշանանայ անոր ներգործութիւնը։ Ասոր համար է որ ռուս զօրքերը բաւական ատեն Մուգտէնի շուրջը պահուեցան, զի ցարդ ոչինչ ծանուցուեցաւ որ յարձակման նպատակի մը գոյութիւնն յայտնէր։ Ենթադրելի է նաեւ թէ Զօրավար Քուրոբաթքին տեսնելով որ Օեամա հալածման պատրաստութիւններ կ'տեսնէ, ռուս բանակին դէպ ի Դիէլինկ հաւանական նահանջին ատեն անոր ետեւէն իյնալու դիտմամբ, ուստի ճաբոնական սպայակոյտին կողմէ ռուս բազուկներուն, մանաւանդ ձախ (արեւելեան) բազուկին պաշարման յատկացուած ոյժերը ետ քաշել տալու համար, ռուս հրամանատարը նպատակայարմար դատած ըլլայ ուժի առաւելութիւն և յարձակողականի որոշում տուած ըլլալ կեղծել, և այս նպատակաւ ալ օրակարգ մը հանել որ թէեւ գործնական, բայց պատուաբեր միջոց մը չէ վերջապէս։ Մնաց որ պատերազմի մէջ գործածուած միջոցներուն պատուաւորութիւնն ամէն բանէ վեր է. ուստի պէտք չէ զանոնք չարաչար գործածել, եթէ երբէք ատով յաջողութիւն մը ձեռք բերել և Ճաբոնցիները մոլորեցնել ուզուի։

Արդ, եթէ այս Օրակարգ թշնամին մոլորեցնելու համար գործածուած իսկ ըլլայ, բանակին զինուորական գործողութեանց յատակագիծը թշնամւոյն մատնուած է։ Մօտ օրերս պիտի տեսնենք այդ պաշտօնագրին ունեցած դերն ու արդիւնքը։ Արդարեւ քիչ մը մեծխօսիկութիւն կար այդ Օրակարգին մէջ, և ընդհակառակն, ո՜րքան գովելի հանգամանք մ'ունէր Միքատոյին պատգամագիրը։

(Նոյե Ֆրայե Բրէսէ, Հոկտ. 12.)

** Նիքօլա Բ. Բր. այցելեց Ռէվալի նաւահանգստին մէջ հաւաքուած Պալդիկեան նաւատորմը, որ մօտերս Մ. Ասիա պիտի մեկնի։ Այս նաւաբաժին կ'բաղկանայ 8 զրահաւորէ, 11 մեծ ու փոքր յածանաւէ, և քանակը դեռ անծանօթ զանազան թորփիլանաւերէ, հիւանդանոց, գործարան, պահակ, հետաղօտիչ և թղթատար նաւերէ։ Ասկէ զատ, Գերմանիոյ և Անգլիոյ մէջ վարձուած 60—80 կտոր ածխաբարձ շոգենաւեր կան, որոց մէկ մասը պիտի ընկերանայ նաւաբաժնին և մէկ մասն ալ որոշուած տեղեր պիտի երթայ սպասել, որպէս զի պէտք եղած վառելիքն հայթայթէ նաւաբաժնին։ Այս ածխաբարձ շոգենաւեր պիտի մեկնին Էմտէնէ, Համպուրկէ, Անվէրսէ և Քարտիֆէ, որով կ'ստուգուի թէ իրենց ածուխը մեծ մասամբ Անգլիայէ և Գերմանիայէ կ'առնեն։ Ռուս նաւերը մինչեւ Սըքակէր—Ռաք ռուս հսկահանդիսմներէ առած ածուխնին պիտի վառեն և հոն Բոյտոֆ Համպուրկեան շոգենաւը Պալդիկեան նաւաբաժնին պիտի ընկերանայ իբրեւ նաւաձիգ և թղթատար։ Միւս փոխադրանաւերը պիտի կենան Ափրիկէի եզերքին, Հնդկական Ովկիանոսի և Սունտա կղզուցին միւս կողմը։ Այս հաշուով նաւաբաժինը Բարեյուսոյ հրուանդանէն պիտի անցնի և ածուխ պիտի առնէ հետեւեալ վայրերէն, Մատէյրա, Բաք Վէրտէ, Ասանսիօն, Ս. Հէլէնա, Մօրիտուս, Տիէկօ Կառսիա։ Դեռ որոշուած չէ թէ նաւաբաժինը Սունտա կղզուցին և Խաղաղականի ո՞ր կղզեակները պիտի հանդիպի։ Ռուս ծովային պաշտօնատան մէջ կ'յուսան որ նաւաբաժինը 80 օրէն պիտի հասնի Մ. Ասիոյ ջուրերը, այնպէս որ եթէ ճամբան ո և է պատճառաւ կանգ առնել չստիպուի, Դեկտ.ի կէսին պիտի կրնայ երեւիլ Մ. Ասիոյ ջուրերուն մէջ։

Պալդիկեան նաւատորմին իր ամէն օգնական նաւերով ընելիք այս ուղեւորութիւնը կ'նմանի ծովային այն մեծ արշաւանքներուն, զոր պատմութիւնը կ'ցուցնէ մեզ։ Իր նաւերուն թուով և անոնց մէջ գտնուած նաւազներուն քանակութեամբ կ'գերազանցէ «անյաղթելի Արմատա»ն զոր Սպանիոյ Փիլիպպոս Բ. թագաւորը և Սեդօնա Ե. Պապը 1588ին ղրկեցին Անգլիոյ դէմ։ Այն ատեն Մէտինայի դուքս Սիտոնիայի հրամանին տակ, 2500 թնդանօթներով և 22,000 նաւազով 130 մարտանաւէ և 30 փոխադրանաւէ բաղկացած տորմիղ մը ղրկուեցաւ Անգլիոյ եւ Հոլանտայի բողոքական պետութեանց նաւատորմիղները զարնելու եւ անգլիական եզերաց վրայ բանակ մը ցամաք հանելու համար։ Պատմութիւնը կ'ցուցնէ մեզ այն աղետալի վախճանը զոր ունեցաւ կաթոլիկ պետութեան նաւատորմը։ Լօրտ Հօվարտի և Տրէյքի հրամանին տակ անգլիական սակաւաթիւ նաւատորմը, որ կ'բաղկանար 80ի չափ շատ փոքր նաւերէ, որք սակայն Սպանիացւոց նաւերէն աւելի արագաշարժ եւ կռուի յարմար էին, յաջողեցաւ Ուայդ կղզւոյն մօտ դիմակալել թշնամւոյն եւ հաւու մը վրայէն փետուրները փետտելու պէս մէկիկ մէկիկ ետեւէ ոչնչացնել անոր նաւերուն մէկ մասը։ Լօրտ Հօվարտի հրձիգներն եւ Տրէյքի թնդանօթները Կրէյվլինկի մօտ մեծ կորուստներ պատճառեցին Սպանիացւոց եւ մնացորդ նաւերն ալ փոթորիկն ընկղմեցան, այնպէս որ հազիւ 50 նաւեր 10,00 նաւազով Քորանի նաւահանգիստ հասան։ Ի յիշատակ այս յաղթութեան Հոլանտայի մէջ տպուած յիշատակադրամի մը մէկ երեսին վրայ Afflavit Deus et dissipati sunt. (Աստուած փչեց ցրուեցին) արձանագրուած է։

Անուրանալի է թէ այժմու նորաձեւ մեծ զրահաւորներէ բաղկացած պալդիկեան նաւատորմին և փայտաշէն նաւերէ բաղկացած Արմատային և իրենց սպառազինութեանց միջեւ համեմատութիւն չի կրնար ըլլալ։ Զրահապատ թորփիլանաւ մը այսօր կրնայ մէկ քանի ժամուան մէջ ոչնչացնել ամբողջ «Արմատա»ն, բայց մինչեւ Մ. Արեւելք հազարաւոր մղոն ճամբուն դժուարութիւնները նուազ չեն «անյաղթելին Արմատա»յի ճամբորդութեան դժուարութիւններէն։ Իրաւ է թէ այժմու նաւատորմիղներն հովէն ու փոթորկէն չեն վախնար այնչափ, բայց ասոնք ալ ածուխի հայթայթման դժուարութիւններն ունին, զի ածուխն իրենց կենսատու սնունդն է, առանց անոր չեն կրնար շարժիլ։ Պալդիկեան նաւաբաժինը պատերազմի վայրն հասած ատեն պիտի տեսնէ որ թշնամի մը կ'սպասէ իրեն, որուն նաւերը, ինչպէս հաստատուեցաւ Չէմուլբոյի առջեւ, Քօրէայի նեղուցին մէջ և Բորդ Արթուրի առջեւ, ռուս նաւերէն աւելի լաւ շինուած և աւելի յարմար են շարժման, և իրենց նաւազներն իրենց երկրին մօտակայ ծովերուն վարժուած ըլլալէ զատ, ռուս սպաներէն և նաւազներէն աւելի անվեհեր և աւելի արագաշարժ են։ Այս պարագաներուն մէջ «Ռուս Արմատան» անստոյգ ապագայի մը կ'դիմէ։

(Նոյե Ֆրայե Բրէսէ, Հոկտ. 11)

ԲՈՐԴ ԱՐԹՈՒՐ.—Շանկայի մէջ զրոյց կայ թէ Զօր. Շդէօսէլ ծանուցեր է թէ մինչեւ Նոյեմբեր հազիւ կրնայ դիմանալ։

** Թօքիոյէ կ'ծանուցուի թէ Ճաբոնցիք թէ' ծովու և թէ' ցամաքի կողմէ իրենց վերջին յարձակումը կեդրոնացուցին Բորդ Արթուրի արեւմտեան կողմը, որպէս զի ռուս նաւաբաժինը փճացնեն բոլորովին։ Այսպէս, յաջողեցան ընկղմել երեք մարտանաւ, որոց անուններն յայտնի չեն, ո՛չ ալ ծանօթ է թէ ի՛նչ տեսակ մարտանաւեր են։

** Ռուս թղթակից մը կ'հեռագրէ թէ ճաբոնցիք գրաւեցին իտալական նաւ մը որ կ'փորձէր ալիւր մտցնել Բորդ Արթուր։

** Մոսկուայէ կ'հեռագրուի թէ ռուսներն անոր համար յարձակողականի սկսան որովհետեւ Բորդ Արթուրի վիճակն յուսահատական է։

«ՀԷՅ ԵՈՒԷՆ»Ի ԸՆԿՂՄԻԼԸ.—Լոնտոնէ կ'հեռագրուի Հոկտ. 12 թուով.—«Հէյ Եուէն զրահապատ թնդանօթակիրն որ Սեպտ. 18ին Աղաւնեաց ծոցը ղրկուած էր, գիշեր ատեն յանկարծ աղէտի մը զոհ գնաց։ Նաւը կորսուած էր, և վերջերս Թիօպայ կղզիին վրայ չորս մարդիկ գտնուեցան։ Ասոնք միայն կրցած էին ազատիլ նաւուն մէջ գտնուող 300 մարդոցմէն։ Կ'պատմեն թէ փոթորկի ժամանակ, գիշեր ատեն ծփուն ական մը քշուած եկած էր Հէյ Եուէնի մօտերը, և մարտանաւուն անոր վրայ իյնալով ընկղմեցաւ։ Մարտանաւուն մէջ գտնուողները ծով նետուեցան, եւ խեղդուեցան։ Ուրիշ մարդ գտնուած չէ այս չորս հոգիէն զատ։ Զրահապատ մարտանաւ մ'էր Հէյ Եուէն, 1883ին շինուած։ Թեթեւազրահ էր, 1200 թօնօ տարողութիւն ունէր, և 15 հանգոյց արագութիւն։

ԼԻԱՕ ԵԱՆԿԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ ՅԱՂԹԱԿԱՆԸ.—Նոյե Ֆրայե Բրէսէի Լոնտոնի թղթակիցը կ'հեռագրէ Լոնտոնէ Հոկտ. 12 թուով.— «Կ'հաւաստուի թէ Զօր. Նօծը Լիաօ Եանկի ճակատամարտերուն մէջ ճաբոնական բանակը պարտութենէ մը փրկեց։ Մարեչալ Օեամա և Ընդհ. Սպայակոյտն արդէն նահանջի հրամանը տուած էին, երբ Նօծը սաստիկ բողոքեց, և արտօնութիւն ուզեց հուսկ յետին յուսահատական փորձ մ'ընելու, զոր կատարեց Օքուի ալ թեւին հետ։ Բայց Նօծն էր միայն որ ճաբոնական բանակը փրկեց աղետալի նահանջէ մը, որ կրնար ահագին նախճիրի մը պատճառ ըլլալ։ Կ'սպասուի որ Մարեչալ Օեամա և իր սպայակոյտը Ճաբոն ետ կանչուին։ Բանակը պիտի ձմեռէ։ Զօր. Նօծը պիտի ստանձնէ բանակին վերին հրամանատարութիւնը, իսկ Զօր. Նիշի պիտի վարէ Բ. Բանակն և Մանչուրիոյ զինուորական կառավարիչ պիտի կարգուի։»

ՃԱԲՈՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՅԱՏԱԿԱԳԻԾԸ.—Տէյլի Թէլէկրաֆի թղթակիցն հետեւեալը կ'հեռագրէ Շանկայէ Ճաբոնցիներու ռազմական ծրագրին վրայ.— «Ճաբոնցիք կ'ըսեն թէ թէեւ մեծ կորուստներ ունեցան Բորդ Արթուրի առջեւ, բայց կ'յուսան բերդաքաղաքը գրաւել մինչեւ Հոկտեմբերի վերջն առ առաւելն։ Նոր խոշոր թնդանօթներ կ'բերեն և կը զետեղեն իրենց դիրքերուն մէջ։ Բանակին և նաւատորմին ռազմանիւթ ղրկելու համար մեծ պատրաստութիւններ կ'տեսնուին Ճաբոնի մէջ։ Ճաբոնցիք պիտի զօրացնեն իրենց ցամաքային բանակները։ Երկու զօրաբաժին ղրկուեցաւ Լիաօ—Եանկ, և մէկ զօրաբաժին ալ Կենսան, որմէ անմիջապէս վերջ նոր զօրաբաժին մ'ալ պիտի ղրկուի հոն։ Բազմաթիւ ջոկատներ ղրկուեցան Բորդ Արթուր և ուրիշ տեղեր։ Ճաբոնցիք նպատակ չունին դէպ ի հիւսիս, Մուգտէնէ յառաջ քալելու, և այս պայմաններուն մէջ, այս տարի մինչեւ Դիլինկ յառաջ չպիտի խաղան, այլ պիտի ձմեռեն Լիաօ Եանկ—Վիժու ճամբուն վրայ։ Կ'կարծուի թէ Քօրէայի ծոցէն ցոյց մը պիտի ըլլայ Վլատիվօսդօքի դէմ, և այս ցոյցին համար երկու զօրաբաժին պիտի ղրկուի Կենսան։ Թղթակիցներ և զինուորական կցորդներ պիտի ընկերանան այս զօրաբաժիններուն։ Միւս կողմէ կ'ըսուի նաեւ թէ արշաւախումբ մը պիտի ղրկուի Սաղալին կղզին։

ԱՆԳԼԻԱ.— Այս օրերս 175 Ֆրանսացի բժիշկներ և վիրաբոյժներ Անգլիա այցելեցին։ Այս բժիշկներէն և վիրաբոյժներէն 30ը կին են։ Սիրալիր ընդունելութիւն գտան իրենց անգլիացի պաշտօնակիցներէն, և անգլիական բժշկական մեծ թերթը, Լէնսէթ հացկերոյթ տուաւ ի պատիւ իրենց։ Ֆրանսացի չիտուն բժիշկներ ներկայ գտնուեցան այս հացկերոյթին։ Լոնտոնի ֆրանսական հիւանդանոցին բժիշկ Տքդ. Օկլիվի բարի գալուստ մաղթեց ֆրանսացի բժիշկներուն ըսելով.—«Եթէ ձեր երկիրը դառնաք առանց ձեր բժշկական ծանօթութիւններն աւելցած տեսնելու, ամէն պարագայի մէջ սակայն սա հաստատ համոզումն ունեցած պիտի ըլլաք թէ տեւական բարեկամութիւն մը հաստատուած է ձեր և ձեր անգլիացի պաշտօնակիցներուն միջեւ։» Ուրիշ ֆրանսացի բժիշկներ ալ բաժակաճառեր արտասանեցին և շնորհակալութիւն յայտնեցին Լէնսէթի տնօրէնութեան և անգլիացի հիւրընկալ յանձնախումբին։

** Նոյն անգլիական բժշկական հանդէսն ամէն այնման հեղինակաւոր բժիշկներու կարծիքը կ'հրատարակէ սա հետաքրքրական հարցումին վրայ.—«Ինչո՞ւ համար ամարանոցէ դարձողները փոխանակ աւելի առողջ ըլլալու, գրեթէ միշտ հարբուխ, յոդնացաւ, փողացաւ կամ վերջապէս թեթեւ հիւանդութեան մը ենթակայ կ'ըլլան, ինչ որ կասկած կ'արթնցնէ թէ արձակուրդն օգտակար չէ եղած։» Այս հարցումին պատասխանողներէն շատեր իրաց այս վիճակը կ'վերագրեն չափազանց ըմբշամարտութեան, որ սիրական զբօսանքն է Անգլիացիներուն։ Այս պատասխանն ալ կուգայ ոյժ տալ այն հակազդեցութեան, որ պօէրական պատերազմէն վերջ յառաջ եկաւ ըմբշամարտութեան, գնդախաղի և այլ այս տեսակ խաղերու ընծայուած չափազանց կարեւորութեան դէմ, նոր սերունդին տրուած դաստիարակութեան մէջ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԷԼԱՄԼԸՔԻ արարողութիւնն երէկ կատարուեցաւ Համիտիէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Կայսրը միջօրէին յիշեալ մզկիթը գնաց կառքով և Ուրբաթու աղօթքը կատարելէ վերջ, Կայսերական Պալատ վերադարձաւ հանդիսաւոր թափորով։

Հիւրանոցին մէջ կ'գտնուէին աւստրեան դեսպան Պառոն տը Քալիչէ, խորհրդականն ու իր տիկինը, Ա. Թարգմանը, անգլ. դեսպանատան գործակատարն և պահականաւուն հրամանատարը, զինուորական կցորդն ու Ա. Թարգմանը, անգլ. Զօր. Ֆրէնչ, ֆրանս. դեսպանատան Ա. քարտուղարն և դեսպանատանց կողմէ յանձնարարուած 80ի չափ օտարազգիներ։ Ներկաներէն ոմանք Կայսերական մեծարանաց արժանացան Սենեկապետ Էմին պէյի միջոցաւ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՉԵԿՈՒՑՈՒՄ

«Երէկ, Ուրբաթ, Սէլամլըքի արարողութենէն վերջ շնորհուած Կայսերական արտօնութեամբ, աւստրեան դեսպան Պառոն տը Քալիչէ և ապա անգլ. գործակատար Մր. Հուայդհէտ պատիւ ունեցան ոչ—պաշտօնապէս ներկայանալու Վեհ. Կայսեր։

«Անգլիոյ Ա. Զօրաբանակին հրամանատար Զօր. Ֆրէնչ, որ մայրաքաղաքս եկած է, գործակատարին կողմէ ներկայացուեցաւ Վեհ. Կայսեր»։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՇՆՈՐՀ.—Կիւմիւշխանէի Կայսերական կալուածոց ճիւղին մէջ, Մէչէ, Գարաբինար և Օրթա գիւղերուն մէջ վերջերս հրդեհ ծագելով, 35 բնակիչներու տուները, կարասիներն ու արմտիքներն հրոյ ճարակ եղած էին։ Վեհ. Կայսրն Իր Անձնական Գանձէն 25,000 ղրշ. շնորհեց, որուն 7,500 ղրշ.ն արմտիք գնելու և 17,500 ղրշ.ն ալ բնակարանները վերաշինելու համար։

ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԷՕՍԹԷՆՃԷԻ միջեւ ընդծովեայ հեռագրաթելի մը շինութեան մենաշնորհը տրուած է Գերման Ընկերութեան մը, և այս մասին բոլոր պաշտօնական գործողութիւնք աւարտած են։

ՃԻՊՐԱԼԹԱՐԻ անկլիքան եպիսկոպոս Վերապատուելի Քօլլինս, անգլ. դեսպանատան մատրանապետ Մր. Մարք Ուէտպիի և Եուէնէ օֆ Չըրչըզ կրօնական հանդէսին տնօրէնին ընկերակցութեամբ երէկ առաւօտ այցելութիւն տուաւ Յունաց Պատրիարքին, որ պաշտօնական ընդունելութիւն մ'ըրաւ իր հիւրին։ Պատրիարքարանի դրան առջեւ ընդունուեցաւ պատրիարքական երկու սարկաւագներէ, որք առաջնորդեցին զայն եպիսկոպոսներու սրահը։ Վերապատուելի Քօլլինս հոն հագաւ իր եպիսկոպոսական զգեստներն և պատրիարքական դահլիճն առաջնորդուեցաւ։ Տ. Եոաքիմ Գ. անկլիքան եպիսկոպոսին հետ ողջագուրուեցաւ և Անկլիքան Եկեղեցւոյ ամենէն ականաւոր եկեղեցականներէն մին վերստին տեսնելուն համար իր ուրախութիւնն յայտնեց։ Ճիպրալթարի եպիսկոպոսն ալ պատասխանեց թէ յոյժ երջանիկ էր Ն. Սրբազնութեան տուած այցելութեան համար։ Ապա տեղի ունեցած խօսակցութեան մէջ, երկու Եկեղեցիներուն յարաբերութեանց վրայ խօսուեցաւ։ Ճիպրալթարի եպիսկոպոսն յիշեցուց թէ իր նախորդը, Պոլիս այցելած միջոցին, կարեւոր յայտարարութիւններ ըրած էր այդ յարաբերութեանց վերայ և յարած էր թէ Անգլիա Արեւելքէն ընդունած էր քրիստոնէութիւնն ու գրականութիւնը։ Տ. Եոաքիմ Գ. պատասխանեց թէ արդարեւ պատմութիւնը կ'ապացուցանէ որ Արեւելեան Եկեղեցին ընդմիշտ սերտ յարաբերութեան մէջ գտնուած է Անկլիքան Եկեղեցիին հետ։ Ճիպրալթարի եպիսկոպոսն ըսաւ ապա թէ Անգլիոյ մէջ աստուածաբանական ուսանողներուն և Անկլիքան Եկեղեցւոյ գլխաւոր աստուածաբաններուն մէջ հզօր ձգտում մը կայ լաւագոյնս ուսումնասիրելու Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ Հայրերը։ Յետոյ ծանոյց թէ բազմաթիւ անկլիքան եկեղեցականներ ի մօտոյ Պոլիս պիտի գան, յունարէն լեզուն և օրթոտոքս Յոյն աստուածաբաններն ուսումնասիրելու և լաւ է որ յոյն եկեղեցականներ ալ Անգլիա երթան։ Տ. Եոաքիմ Գ. պատասխանեց թէ լեզուն կարեւոր կէտ մ'է երկու եկեղեցիներու յարաբերութեանց համար, վասն զի կ'նպաստէ լաւագոյնս ըմբռնելու անոնց իւրաքանչիւրին աստուածաբանութիւնը։ Իր առաջին Պատրիարքութեան օրով լրջօրէն մտածած էր ատոր վրայ և եկեղեցական մը ղրկած էր Անգլիա, իր ուսումները կատարելագործելու։ Այդ եկեղեցականն այժմ Մանաստըրի մետրապոլիտ է։ Ճիպրալթարի եպիսկոպոսն ապա դրուատանօք խօսեցաւ Եուէնէ օֆ Չըրչըզ շաբաթաթերթին վրայ, որ Լոնտոն կ'հրատարակուի Երօթէոս Թէքնօբուլոս սարկաւագին տնօրէնութեամբ։ Լուրջ աշխատութիւն մը յորջորջեց զայն, յարելով թէ այդ կրօնաթերթ պէտք ունի երկու Եկեղեցիներուն օժանդակութեան։ Պատրիարքն հրաժեշտ առնելէ վերջ, եպիսկոպոսը Պատրիարքանիստ եկեղեցին իջաւ

աղօթելու, և ապա մեկնեցաւ նոյն պատուներով, որով եկած էր։ Ճիպըրլըղարի եպիսկոպոսը վաղը պիտի այցելէ Հէյպէլիի աստուածաբանական վարժարանը։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՊԱՐՏԱՏՈՒՂԹ ՄԸ. - Ինչպէս արդէն ծանուցինք, վիեննացի մը, տեղւոյն ոստիկանութեան մօտ ձեռնարկներ ըրած էր գտնել տալու համար Օսմ. Երկաթուղւոյ պարտաթուղթ մը (Թիւ 314,551) զոր կորսնցուցած էր Բրադէրլըդըրասէի մէջ։ Կորսուած պարտաթուղթին տէրը նախկին վաճառական մ՚է, որ իր բոլոր հարստութիւնը կորսնցուցած էր։ Նեղութեան մէջ էր և որոշած էր դրամ փոխ առնել այդ պարտաթուղթին վրայ, որ իր միակ հարստութիւնն էր։ Այս փոխառութիւնն ընելու գացած ատենն է որ կորսնցուցեր է իր թուղթը։ Չէր գիտեր թէ 1889ին շահած էր 600,000 ֆր.ի մեծ պարգևը և թէ 348,000 ֆ.ի (58% հաշուով) տէր եղած էր անգիտակցաբար։ Վիեննայի ոստիկանութիւնն որ անմիջապէս հեռագրով Պոլիս դիմած էր, պատասխան ընդունած է թէ այդ պարտաթուղթ ներկայացուած չէր։ Հետևապէս ձեռնարկներ ըրաւ Օսմ. Ելմտական նախարարութեան մօտ։ Ուստի, 314,551 թիւ պարտաթուղթը ներկայացնողն անմիջապէս պիտի ձերբակալուի։ Կորսնցնողն իր անունը գրած էր պարտաթուղթին վրայ։ Իլլուսդրիէրդէ Վիէնըր Էքսդրաբլաթի Տնօրէնութիւնը, որ գործն իր ձեռքն առած է, 10,000 քուրոնի վարձատրութիւն մը կը խոստանայ անոր որ կորսուած պարտաթուղթը գտնողին անունն իմաց պիտի տայ, ինչպէս նաև բացարձակ գաղտնապահութիւն մը։

ՋՕՐ. ՖՐԷՆՉ.—Անգլ. գործակատար Մր. Թաունլի Թարապիոյ դեսպանատան մէջ հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Անգլիոյ Ա. զօրաբանակին հրամանատար Զօր. Ֆրէնչի և հազարապետ Սթանլիի որ քանի մ՚օրէ ի վեր մայրաքաղաքս եկած են։ Ինչպէս կ՚լսուի, Զօր. Ֆրէնչ Մէֆքինկ և Բըմպըրլի կ՚գտնուէր Թրանսվալի պատերազմի միջոցին։ Անգլ. հեծելազօրաց ամէնէն փայլուն սպաներէն մին է։ Անգլիացի զօրավարը խօսակցութեան մը միջոցին առ հասարակ բոլոր բանակներուն նկատմամբ հարցման մը ի պատասխանի, ըսաւ թէ օսմ. զինուորը կ՚նկատէ լաւագոյն պատերազմիկը։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.—Յունաց Պատրիարքը կարեւոր ծրագիր մը յղացած է որուն գործադրմամբ կ՚զբաղի այժմ Ֆէնէրի Պատրիարքարանը։ Պատրիարքարանի դիմացը գտնուած գետնին վրայ կարգ մը տուներ պիտի շինուին, ուր պիտի բնակին Սինօդի անդամ եկեղեցականները։ Ծախքը 15,000 ոսկի հաշուուած է, զոր Ն. Սրբազնութիւնը դիւրաւ պիտի գտնէ, քանի որ յոյն բարերարներ չեն պակսիր։ Միայն թէ քանի մը դժուարութիւններ կան այն կալուածատէրներու կողմէ որք կ՚վարանին ծախել իրենց ծովեզերեայ կալուածները, ուստի փլուզումն անհրաժեշտ պիտի ըլլայ։

—Հարուստ Յոյն մը 1,000 ոսկի դրած է Պատրիարքին տրամադրութեան ներքև, ինչ ինչ պայմաններով։ Ն. Սրբազնութիւնը մտադիր է Սինօդի անդամներէն իւրաքանչիւրին տրամադրութեան ներքև դնել 50 ոսկի, իրենց թեմերուն պէտքերուն համար և մնացեալն ալ Հէյպէլիի աստուածաբանական վարժարանին նուիրել։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ Թարգմանութեան դիւանի դեր–տնօրէն Նուրի պէյ նախընթաց օր մեռաւ։

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ.—Պոլսոյ Երկրագործական Պանքայի քննիչ Հաֆըզ Մէհմէտ էֆ. երէկ Մալթեբէի կառախումբին մէջ յանկարծամահ եղաւ։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.— Իզմիրէ կ՚գրեն թէ անցեալ Բշ. գիշեր և Գշ. ցերեկ զգացուած երկրաշարժի բուռն ցնցումներն զգացուած են նաև Պայընտըրի, Թիրէի և Այտընի երկաթուղւոյ գծին վրայ շատ տեղեր։ Բարեբախտաբար մարդու և նիւթական կորուստ չկայ։ Սամոսի մէջ ևս սաստիկ ցնցումներ զգացուած են և կը շարունակուին։

ԺԱՆՏԱԽՏ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ. — Կուրիէ տ՚Օրիան կ՚գրէ թէ Սեպտ. 12/25ին այտուցաւոր ժանտախտի երեք դէպքեր ևս պատահած են Իզմիրի մէջ, որոց մին մահացաւ։ Այսպէս 15 օրուան մէջ հինգ դէպքեր պատահած կ՚ըլլան։ Մէքրոպազննական քննութիւնը թէև հաստատած է Իրսէնի միկրոբին գոյութիւնը, բայց այս հինգ հիւանդներն ալ այտուցաւոր ձեւը կ՚ներկայացնէին, որ ինչպէս ապացուցուած է, տարափոխիկ չէ։ Չորս տարիէ ի վեր ամենքըորդ անգամն է այս որ ժանտախտ կ՚ծագի Իզմիրի մէջ, բայց յուսալի է որ այս անգամ ալ Նախորդներուն պէս անվնաս պիտի անցնի, որով հարկ պիտի չըլլայ առողջապահական արգելիչ միջոցներ տնօրինել Իզմիրի արտադրութեանց դէմ։ Թէ՛ հանրային առողջութեան եւ թէ՛ առեւտրական յարաբերութեանց տեսակէտով այս ապահովիչ տեղեկութիւնը տալէ վերջ, նոյն թերթը կ՚կարծէ որ Իզմիր քաղաքին առողջական վիճակը մասնաւոր ուսումնասիրութեան մ՚արժանի է, որպէս զի վերջ մը տրուի ժանտախտի պարբերական դէպքերուն, որք իրրև համաճարակի կերպարանք չեն առներ, բայց ոչ նուազ մտահոգութիւն կ՚պատճառեն։

ՇԻՐՔԷԴԻ ԽԱՅՐԻՔԻ Վարչութիւնը շոգենաւային երթեւեկութիւն մը հաստատած է Պէչիքթաշի և Սիրքէճիի միջև։ Կ՚ըսուի թէ Սալը Բազարի և Թօփհանէի աւելի երկու նաւամատոյց պիտի շինէ, որպէս զի Պէչիքթաշի և Սիրքէճիի միջև երթեւեկող շոգենաւերը նոյն նաւամատոյցներն ալ հանդիպին։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ անդամ Ահմէտ Զիյա պէյ, Կայսերական Իրատէով, Պէյրութ պիտի երթայ, տեղւոյն մաքսային Վարչութեան և քարափի Ընկերութեան միջեւ ծագած անհամաձայնութիւնը քննելու։

ՊԱՇԱՐԱԽՏ.— Գոնիայի նահանգին մէջ պաշարախտ ծագած ըլլալով, մեծ կոտորած կ՚ընէ արջառներուն մէջ։ Երկրագործական նախարարութիւնը քաղաքային անասնաբուժական վարժարանի ուսուցիչներէն Ճաֆէր Ֆախրի պէյը Գոնիա ղրկեց, զգուշական միջոցներ տնօրինելու։

ԴԻԱԿ.— Երէկ իրիկուն, Սալը Բազարի ծովէն դիակ մը գտնուեցաւ։ Մեռուսեալը մարդ մ՚էր, 40—50 տարեկան, որուն ինքնութիւնը դեռ չէ ստուգուած։

Քրոնիկ Հայ. Եկեղեցւոյ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

Ս. Կաթողիկոսին շնորհաւորական այցելութեան եկան երէկ՝ ի դիմաց Յունաց Ս. Պատրիարքին, Փոխանորդ Սրբազանն ու Գործակատար Անտոնաքի Իքիատիս էֆ.։ Ն. Ամենապատուութեան հետեւորդ վարդապետները Ս. Կաթողիկոսին քով առաջնորդեցին հիւրերը, որք համբուրեցին Ս. Աջը։ Փոխանորդ Սրբազանն յունարէն բանախօսութիւն մ՚արտասանեց, արտայայտելով Ս. Պատրիարքին շնորհաւորութիւններն ու խնդակցութիւններն ամէն կողմէ գտած սիրալիր ընդունելութեան համար և ըսաւ թէ «Ս. Պատրիարքն յանձնարարած է ինձ յայտնելու Ձերդ Ամենապատուութեան թէ Ձեր հոգեւոր բոլոր յաջողութիւնները միշտ ուրախութիւն պիտի պատճառեն հոգեւոր եղբայրակցին։» Այս բանախօսութիւնը թուրքերէնի թարգմանեց Անտոնաքի էֆ.։ Ս. Կաթողիկոսը շնորհակալութիւն յայտնեց Ս. Պատրիարքին կողմէ արտայայտուած այս համակրական զգացմանց համար, յայտնելով իր փոխադարձ բարեկամական զգացումները, և ըսաւ թէ քոյր Եկեղեցիներու զաւակներ ըլլալով, պէտք է ուրախակից ըլլան մէկզմէկու յաջողութեան։ Ս. Կաթողիկոսն յայտնեց թէ Ս. Պատրիարքին ծանօթացած է Երուսաղէմի մէջ, Տ. Նիկոդիմոսի պատրիարքութեան ատեն, երբ Ն. Սրբազնութիւնն Երուսաղէմ այցելած էր։ Հիւրերը՝ պատուասիրուեցան ու զանազան նիւթերու վրայ խօսակցելէ վերջ, հրաժեշտ առին, համբուրելով Ս. Աջը։

*** Ս. Կաթողիկոսին շնորհաւորական և բարեմաղթական հեռագրեր ուղղած են Գասապայէն Տ. Աչոտ քհնյ. Գօլճեան, Սամսոնէն Արսլան էֆ., որք աշակերտներն են եղած Ն. Ամենապատուութեան. նոյնպէս Եափայէն Տ. Վրթանէս Վրդ. Գասպեան։

*** Ս. Կաթողիկոսին կողմէ Տ. Ներսէս Խապայեան և Կարապետ Վրդ.ներն երէկ այցելեցին Կրօն. Ժողովոյ անդամներուն և բարձրաստիճան եկեղեցականներու, և յանձնեցին Ն. Ամենապատուութեան շնորհակալութեան այցաքարտերը։

*** Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնն և Տնօրէն Համամճեան էֆ., երէկ քննական այցելութիւն մը տուին Ազգ. Հիւանդանոցին ու պտըտեցան բոլոր յարկերը։ Հոգաբարձութիւնը, պատշաճ կարգադրութիւնները փութացուց, և հարկ եղած հրահանգները տուաւ՝ Ս. Կաթողիկոսին պատշաճ ընդունելութիւն մը կատարելու համար։ Ն. Ամենապատուութիւնն հրաւիրելու համար պատգամաւորութիւն պիտի չղրկուի, որովհետեւ Ս. Կաթողիկոսին այցելութիւնն ինքնաբեր է. միայն Հիւանդանոցի պաշտօնէութիւնը, հոգեւոր հովիւն և Որբանոցի սաները պիտի դիմաւորեն Ն. Ամենապատուութիւնը։ Հոգաբարձութիւնը ներկայ ըլլալով՝ մասնակից պիտի ըլլայ ի պատիւ Ս. Կաթողիկոսին տրուած սեղանին։ Հոգաբարձութիւնը պատշաճ կարգադրութիւններն աւարտելէ վերջ, զբաղեցաւ երրորդ թևին շինութեան խնդրով. նկատողութեան առաւ Ունճեան էֆ.ի ներկայացուցած ծրագիրը։ Ունճեան էֆ. կ՚առաջարկէ Կիւլպէնկեանց դամբարանին աւելև գտնուած տեղւոյն վրայ կառուցանել շէնքը, որուն մէկ թևը պիտի յառաջանայ դէպ ի մատուռ և միւսը դեղարան։ Այս շէնքը պիտի ունենայ երկու սրահներ՝ աւելի կողմը, հականեխական սրահ և մասնաւոր հիւանդաց սրահ հանուր կողմը։ Թէև այս շէնքը պիտի օժտուի առողջապահական արդի լաւագոյն պայմաններով, սակայն անոր ներկայութիւնը պիտի խճողէ՝ արդէն գտնուած շէնքերուն յարակցութեան պատճառաւ։ Հոգաբարձութիւնը վերջնական որոշում մը չտուաւ, և որոշեց այս խնդրոյն վրայ տակաւին խորհրդակցիլ։

—Որբանոցի Խնամակալութեան անդամներէն Բանիկեան և Գորեան էֆ.ներն երէկ Որբանոց այցելեցին ու Ս. Կաթողիկոսն ընդունելու պատրաստութիւններով զբաղեցան։ Խնամակալներն յայտնեցին Որբանոցի Տնօրէնին թէ բարեսէր անձնաւորութիւն մը կարեւոր գումար մը կը նուիրէ ինքնաբերաբար, իրագիտական առարկաներ գնելու համար վարժարանին, և խոստացած է ամսական մը յատկացնել նոյն նպատակին համար։ Խնամակալութեան անդամներն այցելեցին նաեւ Հիւանդանոցի աղջկանց որբանոցն ու զանազան հրահանգներ տուին Տնօրէնուհի Տիկին Ջօհրապի։

—Երուսաղէմի Ս. Պատրիարքն հաւանութիւն յայտնած է Պաղտատի Նորընտիր Պատր. Փոխանորդ Տ. Սերովբէ Վրդ. Սամուէլեանի ընտրութեան մասին. Պատրիարքարանը Թագրիր պիտի ուղղէ Դատական նախարարութեան, ընտրութիւնը վաւերացնող Կայսերական Պէրաթը շնորհելու խնդրանօք։

—Ուսումնական Խորհուրդն իր երեկուան նիստին մէջ զբաղեցաւ ըստ սովորականին՝ մայրաքաղաքիս ու գաւառաց վարժարաններու զանազան խնդիրներով։

—Տնտեսական Խորհրդոյ որոշումներն են. —Բալուի Խոշմաթ գիւղի եկեղեցւոյն Պոլսոյ կալուածոց խնդրոյն վրայ լսեց Տ. Միքայէլ քհնյ. Աշճեանի տեղեկութիւնները, և նոր կալուածոց մատակարարութեան մասին յիշեալ քահանային ներկայացուցած հաշուեցոյցը նկատողութեան առնելով, որոշեց հարկ եղած հրահանգը տալ Վիճակին առաջնորդարանին։ —Տարտանէլլի Թաղ. Խորհուրդին գրոյն վրայ նկատողութեան առաւ տեղւոյն ազգայիններէն Գասնիկ էֆ. Ազարեանի կողմէ կտակելի տան խնդիրը. խնդրուած հրահանգը տալու համար Տնտեսական Խորհուրդն որոշեց զանազան ծանօթութիւններ ստանալ յիշեալ Թաղ. Խորհուրդէն։ —Գամաթլըի Թաղ. Խորհրդոյ կազմակերպութեան մասին իր տեսութիւնները պարզեց և որոշեց մատուցանել Ս. Պատրիարք Հօր։

ԳԱԼՖԱԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ

Որբանոցիս Խնամակալութիւնը կուգայ հրապարակաւ իր շնորհակալութիւններն յայտնել հետեւեալ բարեսէր ազգայնոց որք մասնակցած են Որբանոցիս վերաշինութեան հանգանակութեան.— Գումար նախորդ ցուցակի 745.75 Օսմ. ոսկի։ Տեարք Յովհ. Թայլյանճեան 49.75, Կիւլպէնկեան Եղբարք և Ընկ. 30, Նշան էֆ. Գազազեան, Թօփալեան Եղբարք 20ական, Ստեփան Աստարճեան, Շահպազեան և Ընկ., Յարութիւն Ասլանեան 10ական, Միհրան Մանուկեան 5.48, Տքթ Ա. Ղազարոսեան, Սիմոն Գայսէրլեան, Տիկին Եբանուհի Գայսէրլեան, Ոմն, Թահթապրուն Եղբարք, Յակոբ Յակոբեան, Բարսեղ Հալաճեան, Մ. Կեսարեան Եղբարք, Գարամաճեան Եղբարք, Գ. Արապեան, Կիւմիւշկէրտան և Մինասեան 5ական, Ոմն, Գասնիկ Յովակիմեան, Տիգրան Եէլքէնճեան 3ական, Գրիգոր Էվրէնեան, Նաւիպ Ճէզվէճեան 2.65ական, Մանաս Րէիզեան, Մկրեան և Պասմաճեան, Մկրտիչ Սերվեան, Սիմոն Ալթունճեան, Պէօրէքճեան և Մկրտիչեան 2ական, Մեսրոպ Պէյլիկճեան, Կարապետ Ճամուղեան, Հ. և Ա. Սէթեան Եղբարք, Կարապետ Բուլճեան, Կ. Պապեան, Կ. Յ. Ֆրէնկեան Եղբարք, Արշակ Ճազմատարեան մէյ մէկ, Ոմն 0.44 Օսմ. ոսկի։ Ընդհ. գումար 987.72 Օսմ. ոսկի։

Ատենապետ Սրբ. [illegible]

Ատենադպիր [illegible] — Գանձապետ [illegible]

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԱԳ.— Հրապարակին կացութիւնն օր քան զօր կ՚բարուքի, զի Եւրոպայի մէջ սպառումն աւելցած է։ Լոնտոնի մէջ անցեալ շաբթուան վաճառումները 1750 թօնոյի կ՚հասնին։ Սեպտ.ի մէջ, Աւստրալիայէ Եւրոպայի համար բեռցուեցան 320 թօնօ, Տէգըրուայէ Լոնտոն ղրկուած են 2830 թօնօ և Ամերիկա՝ 590 թօնօ, Լոնտոնէն Եւրոպա՝ 803 թօնօ, և Եւրոպայէ Ամերիկա՝ 1300 թօնօ։ Լոնտոնի և Հոլանտայի մէջ, յանձնելի վաճառումներն հասան 2385 թօնոյի։ Մինչև Սեպտ. 30 Սթօքը 14,185 թօնօ էր, մինչդեռ անցեալ տարի նոյն ատեն 18,135 թօնօ։

ՄԱՆԱԾ.—Մանչէսդըրի մէջ հրապարակին կացութիւնն հանդարտ է։ Վիեննայի Թառսիկ տան սնանկութեան պատճառաւ կարեւոր վաճառումներ եղան։

ՄԵՏԱՔՍ.—Սեպտ.ի մէջ, յետագայ վաճառումներն եղան հետեւեալ հրապարակներուն վրայ, բաղդատմամբ նախորդ տարուան.

	1904	1903	
Պալ	55,370	47,724	քիլօ
Քրէֆէլտ	39,789	42,342	»
Էլպէրֆէլտ	23,391	36,785	»
Լիոն	362,833	368,000	»
Միլան	773,040	632,263	»
Զուրիխ	127,247	117,022	»

Գործարաններն ամենուրեք լաւագոյն տրամադրութիւն մ՚ունին։ Հիւսուածոններու և ժապաւէններու գործարանները շարունակ գնումներ կ՚ընեն։ Ամերիկա կ՚սկսի զգուշաւոր ընթացք մը բռնել։ Գիներն հաստատ են։

ԿԱՂԻՆ.—Տրապիզոնէ կ՚գրեն Հոկտ. 9 թուով, (Ն. Տ.).—Գործի եղանակն սկսաւ։ Ամէն կողմէ կաղին կ՚հասնի, որ կեղևէն հանուելէ ու ստկուելէ վերջ մասամբ Եւրոպա կ՚ղրկուի։ Գիները կ՚տարբերին 105էն մինչև 110 ղշ. ղանթարը, կլոր տեսակին համար, և 120էն 130 ղշ. սրածայրին համար։ Այս գործողութիւնը փոխանակագրի ընդարձակ գործառնութիւն մը կ՚հայթայթէ Պանք Օթօմանի, վասն զի վաճառականներուն մեծ մասն իրենց փոխանակագրերը կ՚ծախեն նոյն Պանքային, ո՛չ միայն մեր հրապարակինները, այլ և միւս ծովեզերեայ քաղաքներուն, Կիրասոնի, Թիրէպոլուի, Օրտուի, Ինէպոլի են. փոխգրերը։

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ. —Տոքթ. Ե. Մասիս փոխադրած է իր բնակարանը, Բերա, Թագսիմ փողոց թիւ 12, ուր ըստ առաջնոյն հիւանդ կ՚ընդունի ամէն օր կէս օրէ վերջը։ Չորեքշաբթի օրերը միայն նոյն ժամերուն ձրի։ 6—1

☛ ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՍՑԷ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

Վ. Մ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ

ԼՕԶԱՆԷՆ ՎԿԱՅԵԱԼ

Բերա, Մեծ փողոց 454, — Ռուսական հիւպատոսարանին կից։ Կ՚ընդունի ամէն օր, կէս օրէն մինչեւ ժամ 11 (Ը. Թ.)։

Գշ. և Շբ. օրերն առաւօտէն.

Կ՚կատարէ վիրաբուժական գործողութիւններ. Կ՚ստանձնէ արուեստական բոլոր աշխատութիւնները, բօրսըլէնի, բլաթինի, օրի և քաուչուքի վրայ։ 50—3

Վերջին կատարելագործութիւնք։

ՎԱՐՁՈՒ ԱԲԱՐԹԸՄԱՆՆԵՐ Ի ՇԻՇԼԻ

Թրամուէյի ճամբուն վրայ, Օսման Պէյի պարտէզին մօտ։ Զանազան մեծութեամբ 30էն 65 օսմ. ոսկի տարեկան վարձքով, ջուրն ալ միասին, գինը մեծութեան և գտնուած յարկին համեմատ։ Յարկաբաժիններու միացման կարելիութիւն։ Հիւսիսի և հարաւի վրայ սենեակներ։ Ելեկտրական զանգակ ամէն սենեակներու մէջ։ Ջրի յանձնակատար։ Ընդարձակ հրապարակ մեծերու և տղայոց խաղերու համար։ Դիմել Ա. [illegible]։ 36—15

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆ

ՔՈՒՐՈՒՓԱԹԻՆ ԶՕՐԱՎԱՐԷՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ

ՆՈՐ ԹՆԴԱՆՕԹՆԵՐ ԳՐԱՒՈՒԱԾ

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Հոկտ. 14. — Զօր. Քուրոբադքին Հոկտ. 12 թուով կ՚հեռագրէ Զարին. — Հոկտ. 12ի ճակատամարտին վերջնական ելքը, մեր բանակին աջ կողին վրայ, ձախողուած մ՚եղաւ մեր զօրաց համար, թշնամին գիշերային յարձակում մ՚ընելուն պատճառաւ։ Մեր զօրքերը պարտաւորուեցան թողուլ իրենց դիրքերը, և այսպէս կորսնցուցին իրենց թնդանօթները։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 14.—Զօր. Սախարով երէկուան թուով կ՚հեռագրէ Ընդհ. Սպայակոյտին.—Թշնամին յարձակում մը սկսաւ մեր աջ թեւին դէմ, ուր մեր զօրքերը սակայն պահեցին իրենց բոլոր դիրքերը։ Բայց որովհետեւ Սիալիուքէցիի գիւղը տանող ճամբան կ՚պաշտպանէին, ինչ որ մեծ մեկուսացման մը վտանգին կ՚ենթարկէր զիրենք, նահանջելու հրաման ստացան։ —Մեր բանակին ձախ թեւն ամսոյս 1?ին շարունակեց կիրճերուն վրայ յարձակումը, և թշնամիին յամառ դիմադրութեան հակառակ, յաջողեցաւ գրաւել այս կիրճերուն մերձակայ բլուրները, բայց որովհետեւ շատ յառաջացած դիրք մը կրնար վտանգաւոր ըլլալ, մեր զօրքերն հրաման ստացան քիչ մը ետ նահանջելու։ Այս երեք օրուան մէջ մեր կորուստները շատ մեծ եղան։

ՓԱՐԻԶ, 14.— Հավասի գործակալութիւնը Մուգտէնէ կ՚հեռագրէ. —Ճապոնցիք մեծ յաղթանակ մը տարին։ Ռուսերը, որք շատ մեծ վնասներ կրեցին, դէպի հիւսիս կ՚նահանջեն։ Ճակատամարտը կ՚շարունակուի։

ԹՕՔԻՕ, 14.—Մարեշալ Օեամա կ՚հեռագրէ.— Ամսոյս 12ին, Բէնսիհուի մօտ թշնամիին բոլոր փոխադարձ յարձակումներն ետ մղուեցան։ Մեր աջ բանակին կեդրոնին և ձախ թեւին զօրագունդերը Դշ. օր քանի մը բլուրներ գրաւեցին Ենտայի հանքերուն հիւսիս արեւելեան կողմը։ Փութոյ պնդութեամբ կ՚հալածեն թշնամին։ Մեր կեդրոնական բանակը Դշ. Ենտայի արեւելեան կողմը տեղի ունեցած ճակատամարտին մէջ գրաւեց 13 թնդանօթ, իրենց ռազմամթերքով, և 150 գերի բռնեց։ Թշնամիին հալածումը կ՚շարունակուի յաջողութեամբ։ Դշ. օր, թշնամի զօրախումբ մը, որ մեր զօրքերէն պաշարուած էր Ենտայի արեւմտեան կողմը, մեծ անկարգութեամբ և խուճապով փախաւ։ Մեր ձախ բանակը գրաւեց 25 թնդանօթ։ Թշնամին երկու յուսահատական փոխադարձ յարձակում ըրաւ, բայց երկուքն ալ ետ մղուեցան, իրեն համար ծանր կորուստներով։

ՌՈՒՍՔ 100 ԹՆԴԱՆՕԹ ԿՈՐՍՆՑԱԾ

ՀՌՈՄ, 14. — Ճօռնալէ տի Ռօմա, մասնաւոր տպագրութեան մը մէջ, հեռագիր մը կ՚հրատարակէ, պատերազմի դաշտը գտնուող իր թղթակցէն քաշուած, ծանուցանող թէ Ենտայի ճակատամարտը վերջացաւ։ Ռուսերը բոլորովին յաղթուեցան և 35,000 հոգի ու 100 (հարիւր) թնդանօթ կորսնցուցին։

ՓԱՐԻԶ, 14.— Բեդերսպուրկէ կ՚ծանուցուի թէ Զօր. Քուրոբադքին պարտաւորուած է նահանջել Ճապոնցիներուն անհաւոր բախման առջեւ։

Զօր. Քուրոբադքին կ՚հեռագրէ Բեդերսպուրկ թէ իր բանակը կ՚նահանջէ դէպի Շահօ, եւ կ՚խոստովանի թէ մեծաքանակ թնդանօթ կորսնցուցած է, իր զօրքերը ջարդուած են, Ենտայի ճակատամարտին մէջ մեռնողներուն թիւը շատ աւելի մեծ եղած է քան Լիաօ Եանկի մէջ եւ թէ ճապոնական թնդանօթներուն գերակշռութիւնն եղած է թշնամիին յաղթութեան պատճառը։

ՊԵՐԼԻՆ, 14.—Պաղտատի երկաթուղւոյ 4% տոկոսաբեր 50 միլիոն ֆր.ի նոր փոխառութեան ստորագրութիւնը փակուեցաւ, 50 միլիոնի գումարն անցած ըլլալով։

ՄԱՀ ՍԱՔՍՈՆԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ

ՏՐԷԶՏԷՆ, 14.—Սաքսոնիոյ Կէորկ Թագաւորը մեռաւ այս առաւօտ ժամ 2.՚5ին։ 1832 Օգս 8ին ծնած էր ի Բիլնից։

ՆԱՍԻՕՆԱԼԻ ԵՒ ՖՈՒԹՆԻԷԻ

ՅՈՒՍԱՀԱՏԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ ՇԴԷՕՍԷԼԻ

ԲՈՐԴ ԱՐԹՈՒՐԻ ԱՆԿՈՒՄԸ ՄՕՏԱԼՈՒՏ

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 14.— Ստեֆանի Գործակալութիւնը կ՚ըսէ թէ Զօր. Նոժի կարեց և ձեռք անցուց Զօրավար Շդէօսէլի Զարին ուղղուած մէկ հեռագիրը, որուն մէջ ըսուած էր թէ քաղաքին ամուրի և ռազմանիւթի պաշարը բոլորովին հատած է։ Զօր. Շդէօսէլ իր այդ հեռագրին մէջ ըսած էր նաև թէ այս պայմաններուն մէջ, հակառակ Բորդ Արթուրի պաշտպաններուն ճիգերուն, քաղաքին անկումը մօտալուտ է։

ՓԱՐԻԶ, 14.— Եւրոպական ո՛չ մէկ Գործակալութիւն Ստեֆանիի Գործակալութեան այս լուրն հաստատող հեռագիր ստացած է։

ՆՈՐ ԲԵՐԴԵՐ ԳՐԱՒՈՒԱԾ

ՓԱՐԻԶ, 15.— Բեդերսպուրկէ կ՚հեռագրուի պաշտօնական աղբիւրէ թէ Բորդ Արթուրի աւելի գտնուող ճապոնական 6 զօրաբաժիններ յարձակեր են բերդաքաղաքին վրայ։ Բեդերսպուրկի մէջ դեռ չի գիտցուիր թէ ի՛նչ եղաւ այս յարձակման արդիւնքը։ Միւս կողմէ հեռագիր եկաւ Լոնտոն ծանուցանող թէ վերջին յարձակումներէն ետք, որք մասնաւորաբար մահաբեր եղան քաղաքին պաշարման զինուորներուն համար, Ճապոնցիք յաջողեցան գրաւել արտաքին վերջին բերդերը։ Բորդ Արթուրի վիճակը շատ ծանրացաւ։

ԼՈՆՏՈՆ, 15.— Չիֆուէ կ՚հեռագրուի թէ Ճապոնցիք պաշարման 37 խոշոր թնդանօթներ հանեցին Տալնի, մասնաւորաբար Բորդ Արթուրը ռմբակոծելու գործածելու համար։

ՎՃՌԱԿԱՆ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 14.—Լիաօ–Եանկէ կ՚հեռագրուի թէ Մուգտէնի մօտ մղուած ճակատամարտին մէջ ճապոնական բանակը վճռական յաղթանակ մը ձեռք բերաւ։ Ճապոնցիք գրաւեցին ամբողջ մէկ հրետանի, իր բոլոր ռազմանիւթերով։ Զօր. Օքու, բաց աստի, բազմաթիւ թնդանօթներ գրաւեց։ Ռուս աջ թեւը ստիպուեցաւ դէպ ի հիւսիս ետ քաշուիլ։ Երկու բանակներն ալ ահագին կորուստ ունեցան։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 15. Զօր. Քուրոբադքին կ՚հեռագրէ Զարին թէ ռուս բանակը պարտուեցաւ Ենտայի ճակատամարտին մէջ։

30,000 ՌՈՒՍ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ՀՌՈՄ, 15.—Թօքիոյէ կ՚հեռագրուի Ստեֆանի Գործակալութեան թէ Ենտայի ճակատամարտին մէջ 30,000 ռուս սպաննուեցան։ Ահագին թուով վիրաւոր կայ։

ՇԱՆԿԱՅ, 14.— Չինացի պաշտօնատարներ մեծաքանակ պաշար կ՚գնեն Դիէնձինի համար։ Այս պաշարներն օտար երկիրներէ եկած են։ Կ՚ըսուի թէ Մանչուրիոյ ռուս բանակին համար են։

ՓԱՐԻԶ, 15.—Ելմտական նախարար Մ. Ռուվիէ հիւանդ է։ Բժիշկները կ՚ըսեն թէ երիկամունքի հիւանդութիւն ունի։

ԼԻԶՊՈՆ, 15.— Բորթուկալ.ի Քարլոս Ա. Թագաւորն ու Ամէլի Թագուհին մօտերս Բարիզ պիտի ճամբորդեն ոչ–պաշտօնապէս։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

(ԼՈՒՐԵՐ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԹՂԹԱԲԵՐՈՎ. ՀՈԿՏ. 13.)

ՄԱՐԵՇԱԼ ՕԵԱՄԱՅԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ԹՕՔԻՕ, Հոկտ. 12.— Մարեշալ Օեամա կ՚հեռագրէ.— Մեր աջ բազուկին դէմ գտնուող Ռուսերը Հոկտ. 9ին մեծ գործունէութեան մէջ էին։ Ռուս հետեւակ կիսաբաժին մը եւ 2000 այրուձի երկու թնդանօթով, Հոկտ. 9ին անցան Դայցէ գետը, Լիաօ Եանկէ դէպ արեւելք 40 մղոն կէտէ մը, եւ կարեց մեր նահանջի գիծը Սինհօեանի եւ Բօնսիքուի միջեւ։ Սակայն հաղորդակցութիւնք քիչ ետքը վերահաստատուեցան եւ մեր զօրքերը թուով առաւել թշնամւոյն դէմ 12 ժամուան բուռն կռուէ մը ետք, բռնեցին իրենց ամէն դիրքերը։ Դայցէ գետին աջ կողմին վրայ թշնամւոյն բազմաթիւ զօրագունդերը կ՚երևէին։ Հոկտ. 9ին, մեր կեդրոնական ոյժերուն դէմ գտնուող թշնամի ոյժերը կ՚բաղկանային մէկ զօրաբաժինէ որ դիրք բռնած էր Լիաօ Եանկի և Մուգտէնի կէս ճամբուն վրայ երկաթուղւոյն մօտ։ Այդ զօրաբաժինի մէկ քանի գունդերը դէպ ի հարաւ շարժիլ սկսան։ Ամբողջ ճակատին վրայ կռիւը կ՚շարունակուի։

ՃԱՊՈՆՑԻՈՑ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 12.– Ֆուգանէ կ՚հեռագրեն Հոկտ. 10 թուով.— Ռուսերն այս առտու սկսան յառաջ խաղալ։ Մարեշալ Օեամա լուր առնելուն պէս թէ Ռուսերն իրենց ձախ բազուկը կ՚զօրացնեն Ենտայի հիւսիսակողմէն հինգ մղոն հեռու, հրաման ըրաւ որ Օքու յառաջ խաղայ իր ամբողջ գծին վրայ։ Հետեւակազօրքն սկսաւ յառաջանալ 2—3 մղոն դէպ հիւսիս. հրետանին հետեւեցաւ անոր։ Երբ Ռուսերը նշմարեցին Ճապոնցիներու շարժումն սկսան կրակ ընել Ճապոնցիներուն վրայ որք պատասխանեցին անոնց իրենց կրակով։ Ամբողջ օրը մեծ թնդանօթներով ռմբակոծումը շարունակուեցաւ երկուստեք, բայց առանց արդիւնքի. հետեւակազօրքն այս իրիկուն կասեցուց իր յառաջխաղացումը։

ԹՕՔԻՕ, Հոկտ. 12.—Ճապոնի մէջ գտնուող վիրաւորելոց և հիւանդաց թիւը շատ մեծ է։ Բայց անոնց տեղը դնելու համար շատ մարդ պատրաստ կայ։ Նոր կարգադրութեան հետեւանքով 300,000էն մինչև 400,000 հոգի կարելի պիտի ըլլայ ունենալ քիչ օրէն։

ԹՕՔԻՕ, Հոկտ. 12.— Հաստատուեցաւ թէ Հայ–Եանէն եղերական զրահաւորին վրայ 197 նաւաստի ծովամոյն եղած են։

(Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ, Հոկտ. 13.)

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	92	38
Ամէնէն բարձր գին	»	93	01
Ամէնէն վար գին	»	92	31
Ռումէլի երկաթուղի	Ֆր.	124	50
Ամէնէն բարձր գին	»	125	75
Ամէնէն վար գին	»	124	25
Թրամվայ	»	91	—

ԲԱՑՈՒՄ, 2 Հոկտ.

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	92	36
» » ժամ 6ին		92	36
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	124	50
» » ժամ 6ին		124	50
Հէլլէնիկ պարգեւաւոր թուղթ	Ֆր.	427	—
» Նոր »	» Բ. Օ. Ո.	3	87
Ռէժիի բաժնեթուղթ	Օ. Ո.	16	36
Եգիպտ. Քրէտի Ֆօնսիէ Ա.	Ֆր.	284	—
» » » Բ.	»	268	50
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	518	—
Անատօլուի Երկթ. պրտթ.	»	522	—
» « բժնթ.	Ա. Ո.	12	—
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Օ. Ո.	4	17½
Թրամուէյ բաժնեթ.	ղրշ.	602	½
» Թունէլինա	»	2 2	½
» պարտաթ.	Ֆր.	495	—
Տէրքոս ջուրի Ընկ.	»	242	—
Հէլլէնական 5% 1881	Ֆր.	228	—
Բաժնեթուղթ Լաւրիոնի	»	57	50
Թրամվայ	»	92	—
Թէմպէքիի բաժնեթուղթ A	»	27	—
» » B	»	18	—
» պարտաթուղթ	»	480	—
Քարափ Իզմիրի	»	567	—
Շիրքէթի Խայրիյէ	Օ. Ո.	30	—

ՍԹԻԼԱՆԶ

Քանսոլիտէ մէկ օրուան	Օ. Ո. 2	1.75	
» ամս օրուան	» 5	4.75	
Ռումէլիի Երկթղ. »	Ֆր.	1.50	—

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

	ՎԱՃԱՌՈՒՄ	ԳՆՈՒՄ
Լոնտոն 3 ամիս	110 27½	109 27½
» չէք	110 07½	109 27½
Բարիզ 3 ամիս	22 71¼	22 91¼
» չէք	22 81¼	22 91¼
Պերլին մարք	18 49	18 59
Վիեննա քուրոն	21 75	21 85

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Անգլիական ոսկի	ղրշ.	109	39
20 ֆրանքնոց	»	87	11
20 մարքնոց	»	107	15
Բօլ Էմփէրիալ	»	89	10
Քրիմից	»	51	04
Մէճիտիյէ արծաթ	»	107	31
Պէշլիք	»	103	30
Նոր Մէթալիք	»	102	20
Ռուպլ Թղթադրամ	»	8	61

Անդրէ Ա. Անդրէադէս, Ղալաթիա.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 14

Օսմանեան Միացեալ բաց.	Ա. Ո	84	75
» » գոց.	»	84	75
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	13	50
Եգիպտական Միացեալ	»	107	—
Անգլ. Քանսոլիտէ	»	88	25
Փոխառութիւն Գուաստալա	»	90	50
Պուլկր. Փոխառթ. 1888	»	94	50
» » Նոր 1892	»	94	50
Հելլենական Ռանդ 1881	»	35	50
» Մօնօբօլ	»	47	—
Փոխառ. Բարիզի վրայ	»	25	30
Թրանսվալ	»	3	62
Ճապոնական 4%	»	73	75
Դրամազեղչ	»	3	—

ՓԱՐԻԶ, Հոկտ. 14

Օսմանեան Միացեալ բաց.		86	10
» »		86	10
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	126	75
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	588	—
Օսմ. Մաքսային Փոխառ. 4%	»	461	—
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	384	—
Պանք տը Սալօնիք		163	—
Պոլիս Գարաայաբն		1565	—
Յունա. Ռանթ 3%	»	97	88
Քաքքի Լիոնէ	»	1139	—
Պանք տը Բարի	»	1251	—
Սպանիական արտաքին	»	86	97
Իտալական Ռանթ	»	103	85
Թրանսվալ	»	92	25
Ջէք Լոնտոնի վրայ	»	25	12½
Դրամազեղ. Յունա. Պանքայի		3	—

ՎԻԵՆՆԱ, Հոկտ. 14

Փոխառ. Բարիզի վրայ	քուրոն	95	22
» Լոնտոնի վրայ	»	239	50
Ռումէլի Երկաթուղի	»	132	50
Օսմ. Ռէժի	»	—	—
Դրամազեղչ		3	½

ՊԵՐԼԻՆ, Հոկտ. 14

Օսմ. Միացեալ		—	—
Անատօլուի Երկ. պարտաթ.	մարք	103	40
» » բաժնեթ. 60%	»	98	10
Ռուսական 4%	»	92	40
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	127	50
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	24
Չինաստանի փոխառութիւն 1903		87	25
Դրամազեղչ		4	—

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ 1905 ԹՈՒԻՆ

Ընդարձակ՝ 320 էջ, 3 ղրշ., գրպանի՝ 38 էջ, [illegible] 1 ղրշ.։

Բովանդակութիւն. — Հայոց ընդհանրական Հայրապետին օրհնութեան կոնդակը. Գիտակի, Տքթ. Համլէնի, Տքթ. Րիկսի և Գեր. Թ. Պօյաճեանի լուսանկարները, 10 մրցանակաւոր խնդիրներ, բարոյական, առողջական, ընտանեկան, բժշկական, գիտական, պատմական, երկրագործական, վիճակագրական և կենսագրական թարմ ու օգտաշատ նօթեր, հարցարան, գործի մարդոց բաժին, զուարճալիք, շերամաբուծական քերական, առտնին հիւանդապահութիւն են. են. են.։

Կ՚ծախուի ամէն առաջնակարգ գրավաճառներու քով։ Կեդրոնատեղի Մատթէոսեան տպարան։ 24—3

ՔՕՆԵԱՔ ՊԱՐՊԱՐԷՍՍՕ Մ. ԵՂԲԱՐՑ

Պարպարէսսօ Մ. Եղբարց յունական քօնեաքը զուտ խաղողի արտադրութիւն է որուն ճարտարարուեստական հսկայ գործարանը հիմնուած է 1840ին և փոխանցուած է իրենց հօրմէն։

1875 և 1888ի յունական արուեստահանդէսը, 1889ի Բարիզի, 1894ի Շիքակոյի ամերիկեան, 1895ի Պորտոյի և 1900ի Բարիզի մեծ արուեստահանդէսները միահամուռ հաստատած են որ Պարպարէսսօ Մ. Եղբարց ժառանգաբար պատրաստած քօնեաքը թէ՛ հին է թէ՛ ընտիր և ի հաստատութիւն՝ վարձատրած են պաշտօնական մրցանակներով։ Նոյնը կ՚հաստատեն նաև մեծ ծանօթ բժիշկներու և քիմիագէտներու վկայութիւնք։

Պարպարէսսօ Մ. Եղբարց քօնեաքին տրուած ուրիշ բազմաթիւ վկայագրերը աւելորդ է թուել, քանի որ հանրածանօթ է այն և սպառումը՝ առաջին աստիճանի մրցակիցներուն նախանձը գրգռելու չափ։

) Արծաթ Խաչ Ս. Փրկչ.
Մենաշնորհ-) Հայթայթիչ արքայական
եալ պատուի-) տան Ն. Վեհ. Յունաստանի
) տանի Թագաւորին.

Ամէն յանձնարարութեան համար դիմել

Առ Պ. ԱԹԱՆԱՍ Ս. ՔԱԼՕԽՐԻՍ

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ 20—11

Կ. Պոլիս. Ղալաթիա

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՆԿՐՈՒԱԶ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1857 ԻՆ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿՈՎ. Ի ՓՈՒՏԱՐԷՍԹ

Կ Ե Ա Ն Ա Ց Բ Ա Ժ Ի Ն

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՒԱԾ 332,000,000 ՖՐԱՆՔ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՒՄԱՐ 129,000,000 ՖՐԱՆՔ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ի դէպ մահու և կենաց՝ չափաւորեալ մասնակցութեամբ և եռակեցութեան դիւրութիւններ, ինչպէս նաև ուրիշ շատ օգտակար դիւրութիւններ, և ցած գիներ սակերու։
Բացարձակ կերպով կ'յայտարարենք որ Թուրքիոյ մէջ ներկայացուած ապահովագրական ընկերութիւններէն և ոչ մին է վճարիչ և յարգելի Ընկերութեանս հետ սա արդար պատճառով որ, Ընկերութեանս պայմաններն ամենէն նպաստաւոր ըլլալով հանդերձ ամէնէն ալ ապահովներն են։

ԿԱՐԺԷ ՈՐԵՒԷ ՄԷԿՈՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԵԼԷ ԱՌԱՋ՝ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՍ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՉՔԷ ԱՆՑԸՆԵԼ, ԴԷՊ ԳԱՂԱՓԱՐ ՄԸ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՅՍ ՄԱՍԻՆ։

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար, դիմել Ընկերութեան Ընդհանուր Գործակալութեան։

Դեր Գործակալութիւն՝ Գալաթիան խան թիւ 5.

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՍ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆ Է ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԴԱՆԿԱՆ

Գուսանններու համար գոհացուցիչ պայմաններով Գործակալներ կ'փնտռուին։

Ընդհ. Գործակալք բովանդակ Թուրքիոյ

ՈՐԴԻՔ Ն. ՊԱՌՆԱԴԱՆԻ

ՊԱՌՆԱԴԱՆ ԽԱՆ Կ. ՊՈԼԻՍ 50—1

ՄԻ՛ ՋԱՆՁՐԱՆԱՔ

ԱՇՆԱՆ ԿԱՄ ՁՄԵՌՈՒԱՆ ԵՐԿԱՐ ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ

Այդ ձմեռուայ ձանձրալի անհամ գիշերներու ժամանցի համար

ԺԱՄԱՆՑ

ԿԱՄ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

Զ. Տ. Մ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

որ հրատարակուած է և կ'ծախուի

5 ՂՐՈՒՇԻ

Մի՛ ըսէք այլևս թէ գիշերներն երկարեցան. ի՛նչպէս ժամանակ պիտի անցընենք։

Առէ՛ք ԺԱՄԱՆՑ մը և կրնաք ամբողջ ձմեռը զուարճանալ և զուարճացնել ձեր հիւրերը։

Անհրաժեշտ ամէն մարդու, անհրաժեշտ ամէն ընտանիքի։

Կ'գտնուի բոլոր գրավաճառներու եւ հեղինակին քով, Կ. Պոլիս, Պայպլ Հաուզ։ 25—3

ՊԱՅՄԱՆՔ "ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ„Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ	6	ՄԷՃ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ »	3	»
ԵՌԱՄՍԵԱՅ »	1½	»
ՋԵՌՔԷ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ	20	ՓՐ.
ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ ԲՍՈՒԴ—ԼՕՔԱԼՈՎ	12	ՂՏ.
ՏԱՐԵԿԱՆ » » »	7	ՄԷՃ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ	36	ՖՐ.
» ՎԵՑԱՄՍ. 18. ԵՌԱՄՍ.	9	»
» ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՏ ԹՈՒՂԹՈՎ և ամենօրեայ ճշմարտութեամբ	40	»

Անգլ. լիրան 119 ղրշ.—20 ֆր.նոցն 94½.—Բըժիդէն 55 ղրշ.ի մինչ կ'ըսեն առնուիլ։

Նոյն պայմանք Կ. Պոլսոյ և Գաւառի համար

ԱՆԽՏԻՐ։ ՄԻՑՑ ԿԱՆԽԻԿ

Նամակի փուլ կ'ընդունինք՝ 20 համ 1 ղրշ.նոց թղթադրամի փուլը 20 ղրշ.ի հաշիւով, և ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՈՎ։

Հասցէի փոփոխման համար անհրաժեշտ է ղրկել երկու ղրշ., նամակի փուլով։

Բօսդայի ծախքը մեր վրայ է, Բօսդ—լօքալին զատ։ Իսկ դրամին առաքման ծախքն և ամիսոյն տարբերութիւնն առաքողին վրայ են։

Չէքերուն և Փօս''դրերուն վրայ, պէտք է որ առաքողը ինք փակցուցած ըլլայ 20 փարայի օրինական դրոշմը։

Նմանապէս, մայրաքաղաքէն կամ գաւառէն ղրկուած Ազդերը պէտք է դրոշմուած ըլլան ըստ օրինի։ Եկեղեցական ու բարեգործական Ծանուցումները վերծ են դրոշմէ տուրքէն։

Պոլսոյ և գաւառի մէջ, ա՛յն վճարումները միայն վաւերական են որք կ'ըլլան ի փոխարէն Տպարանին պաշտօնական Թըղթին՝ ստորագրուած Տնօրէնէն, ու կընքուած Լրագրին սեփական կնիքովը։

Պակաս թերթ կ'ղրկուի անոնց որ վերոյգրեալէն տարբեր սակով հաշուած ըլլան իրենց ղրկած դրամը։

Բաժանորդ գրուելու և դրամը ղրկելու ամէնէն դիւրին կերպն է՝ մանտա—բոստը առնել, որուն բոլոր ծախքն է 20 փարա մինչեւ 100 ղրշ.։ Նամակ գրելու պէտք չկայ։ Բաւ է մանտա—բոստին կտրօնին ետին նշանակել բաժանորդին անունը, հասցէն, թուականն ու գումարը։ Դրամը մեզ կը համնի, և թերթը կ'ղրկուի, անվրէպ։

Ապառիկ յանձնարարութիւնք ՉԵՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻՐ։ Չնորոգուած բաժանորդութիւնք ՕՐՆ ՕՐԻՆ կ'դադրին։

Հին թիւերը սովորական գնով չեն ծախուիր։

Չտպուած ձեռագիրներն ետ չեն տրուիր։

ՎԻՔԹՕՐԻԱ ՏԸ ՊԷՐԼԷՆ

VICTORIA DE BERLIN

ԱԿԵԱՆՔԻ ԱՆԱՆՈՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ 26 ՍԵՊՏ. 1853Ի ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ.

ԵՒ ՈՒՂՂԱԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԵՒ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐ Յ'1903 1.325,000,000 ՖՐ.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ՄԻՆՉ 1903 510,000,000 ՖՐ.

ՎԻՔԹՕՐԻԱ ՏԸ ՊԷՐԼԷՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՄԷՆԷՆ ՀԶՕՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆ Է

Ունի պայմաններ զորս Թուրքիոյ մէջ գործող ընկերութեանց և ոչ մին կրնայ կատարել։ Զոր օրինակ. 30 տարեկան անձ մը 25 տարուան տեւողութեամբ խառն (mixte) ապահովագրութեան մը համար առաջին երեք տարիները պարտի վճարել 424 ֆր., երրորդ տարիէն վերջը կ'սկսի ամէն տարի չորրոնակ 10, 13, 16, 19, 22, 24 և այսպէսով մինչեւ 66 % զեղչուիլ վերջին տարին, որով 25 տարուան մէջ ընդհանուր վճարածը կ'ըլլայ 6255 ֆր. և զուտ չաւ 3745 ֆր.ով կ'ստանայ ճիշտ 10,000 ֆր.։

Բոլորովին անջատ ժողովրդական ճիւղ մ'ալ ունի չարաթական վճարումներով և առանց բժշկական քննութեան։

ԱՐԿԱԾԻ ՃԻՒՂ

Ապահովագրութիւն չոգենաւի, երկաթուղիի, թիւնէլի և թրամուէյի են. արկածներու դէմ ամբողջ կեանքի տեւողութեան համար, մի միայն մէկ տարեկան վճարումով, այն է 52 ֆրնք. 10,000 ֆր. մահուան պարագային, 15,000 ֆր. արկածէն յառաջ եկած անկարողութեան պարագային և օրական 5 ֆր. ժամանակաւոր անկարողութեան պարագային։ 50—5

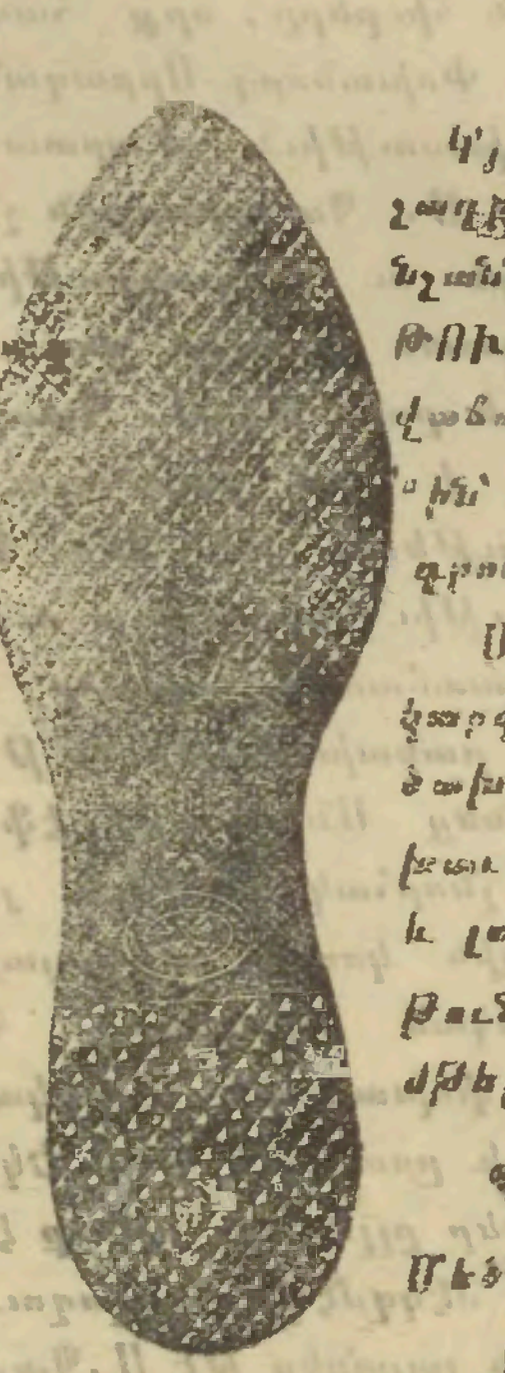
Ընկերութեան Գլխաւոր Գրասենեակն է Օսմ. Կայս. Պանքա է Պոլսո, Պէյօղլի Լէնէ, Գեղմ. Կայս. Պանքան

Տնօրէն Լրագրոյ ներկայացուցիչ՝ ՄԻՀՐԱՆ ՍԻՆԵՄ ԳԱԼՖԱՃԵԱՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Մ. ԲԷՉՃԷՃԵԱՆ Պոլիս, Քալթաքճըօղլու խան, թիւ 45 և 45 bis.

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՆԽԱՐԴԱՒ ԼԱՍԹԻՔՆԵՐ

"ԲՐՕՎՕՏՆԻՔ„

Կ'յանձնարարուի ամէնուն ոչ միայն իրենց բնիկ չորս նշաններուն, և մանաւանդ 1888 ԹՈՒԱԿԱՆԸ կրող ԱՍՏՂԱՆԻՇԻՆ, ու վաճառասան «ԲՐՕՎՕՏՆԻՔ» անուանն որ ռուսերէն գիրերով գրուած է անոր մէջը։

Այս ընտիր և ամրակազմ ռուսական լաստիքը կը ծախուի, կօշիկի ամէն գործատեղեաց վաճառատուններուն և լաստիք ծախող բոլոր խանութներուն մէջ։ Ու բուն մթերանոցն է.

ՊՈԼԻՍ, ԷՆՏ. ՔԷՕԼԷ

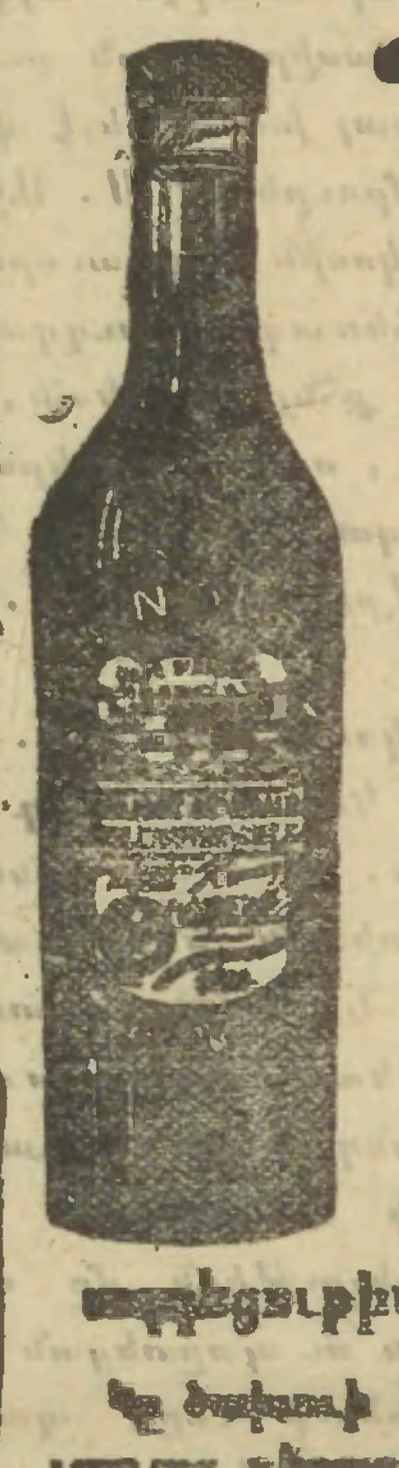
Մեծ—Թիճարէթ խան թիւ 4

50—4

ՆՈՒՐԻԻ ԳԻՆԻ

(Իօs եւ Թաճէնօ)

ՈՍԺ ՏԱԼՈՒ ԵՒ ԱՐԻՒՆԸ ՄԱՔՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԿԸ ԴԱՐՄԱՆԷ

ՏԺԳՈՒՆՈՒԹԻՒՆԸ Դեղնոտ (պէզ) Խոյզը (սքրոֆոլա)

ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆԸ Ցղոց եւ աղջկանց արբուներու տկարութիւնը

ԿՈՒՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՆՈՒՐԻԻ ԳԻՆԻՆ խիստ հաղցրաճամ է եւ ՁԿԱՆ ԻՒՂԻ տեղ գործածուելով անոր կրկնապատիկ օգտակարութիւնը կ'րնէ։

Կը ծախուի Բօսթօլ Բէչէ եւ Քօմարի վաճառատունը եւ Կ. Պոլսոյ ու գաւառաց դեղագործատուններուն եւ դեղի մթերանոցներուն մէջ։

ԼԱ ՊԱԹԵՐՆԷԼ (LA PATERNELLE)

ՀԻՄՆԵԱԼ 1863 ԻՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Ի ՊԱԼ (ՁՈՒԻՑԵՐԻԱ)

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ 15,243,000 ՖՐ.

ՎՃԱՐԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐ 113,000,000 ՖՐ.

Այս ընկերութիւնն ապահովագրութիւններ կ'ընդունի հրդեհի, կայծի և չոգեկից կաթսաներու պայթման, անշարժ սաացուածքներու, և ամէն տեսակ կարասիի և վաճառքի վրայ։

Ընկերութեան գլխաւոր ԲՐԷՏՕ ԼԻՕՆԷ է Պոլիս

Ընդհանուր Գործակալ է Պոլիս ՔՐԻՍՏԻԱՆ ՏՈՐ.

Պոլիս Ալալըմճի խան, թիւ 16—18

100—3

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՁԷԹԻ ԵՒ ՕՃԱՌԻ

Ժ. Տ. ԲԱՐԱՍՔԷՎԱՅԵՏԵՍ

Պէզըսթէն Մէլէք խան թիւ 60

Մասնաճիւղ.—Գօզքէնօլ, Մէօհիւրտար ճառշըսի, Սօմէմաթի պէզըսթէնի կից.

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Սոյն վաճառատան մէջ մեծաքանակ և փոքրաքանակ կ'ծախուին ընտիր զուտ ձէթեր ու օճառներ.—

Այցելուներուն բաւականին յանձնուած վաճառատան կողմէ կ'նուիրուի ձրիաբար 100 դահեկանէ վեր.—Այն տեղերը, որոնք դեռ չեն ծանօթ գինեըրը, կ'ուղարկուին փոխարժէքը վճարուելով.—

Գիները ճշգրիտ են և անփոփոխ

Առաջնակարգ ձէթ.	օխան	6½ ղրշ.
Նմանապէս լաւ տեսակ	»	6 »
Վառելու ձէթ	»	5½ » և 5

Առաջնակարգ օճառ տուներու համար 3¾ ղրշ.

Նմանապէս լաւ օճառ 3¼ օխան։

Մասնաւոր գնով եկեղեցիներու, գրպարաններու հիւանդանոցներու և ուրիշ մարդասիրական հաստատութեանց համար եղած գնումներուն.— Վաճառատունն ուղղակի յարաբերութիւն ունենալով որ առաջնակարգ կեդրոններու հետ, յանձնառութիւններ կ'ստանձնէ ուտելու եւ վառելու ձէթի, մեքենաներու յատուկ ձէթի և օճառի համար, ուղղակի քանակութեամբ և տեսակով.—

Ծանօթութիւն.—Հաճիւք ուրիշ վաճառատուներու հետ չշփոթել ըսուած վաճառատունը, որ պէտք չէ մոռնալ թէ այս վաճառատան ծախուած ձէթը մէկ կ'բաւէ։

Ծանօթութիւն.—Հաճիւք ուշքի վարձառութիւն մը պիտի տրուի այն անձին, որ

«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»ի Տնօրէնութիւնը կ'ծանուցանէ թէ իրեն ուղղուած յօդուածները, եթէ լոյս չեն տեսներ, ետ չեն տրուիր։ Այս կարգի թղթակցութիւնները նկատողութեան չառնուիր. և ուրեմն հրատարակութեան համար զանոնք ղրկելու եւ ստուգելու համար։

ՄԱՄԱ

Իր բնական վիճակին մէջ ամէնէն աւելի ֆօֆօթ պարունակող ուտեստ մ'է։ Բժշկական ստոյգ կանոններու համաձայն պատրաստուած այս ուտեստը մինչեւ և ցորենէն աւելի սննդարար է, և երբ մարմնոյն մէջ մտնէ, իր քանակութեան չափովը և արիւն յառաջ կ'բերէ։ Հաւկիթի դեղնուցին չափ ֆօֆօթ և երկաթի տարրեր կը պարունակէ։ Իր բաղադրութեան մէջ անբնական և վերջէն խառնուած քիմիական նիւթ չէ մտած. այս տեսակէտով, գործածուած բոլոր ալիւրներէն աւելի ախտամերժ է։ 50—34

ՕՐՈՒԱՆ ՄԵԾ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐՐՈՐԴ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԻՆԿԷՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԵՐԱ, ՄԵԾ—ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 348 ԵՒ 343 ԿՐԿԻՆ

ՊՈՆ ՄԱՐՇԷԻՆ ԴԷՄ

ԱՄԷՆ ՕՐ ԲԱՑ Է

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ 10—4

ԵՈՒՆԻԸՆ

ՄԱՐԻՆ ԻՆՇՈՒՐԸՆՍ ՔԸՄՓԷՆԻ ԼԻՄԻԹԸՏ

THE UNION MARINE INSURANCE COMPANY LIMITED

ՀԻՄՆԵԱԼ 1863ԻՆ

ՎՃԱՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 163,500 սթրլ.

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 340,000 »

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ԳՈՅՔ Ա.

ԻՒԼԻ ՔԱՆ 1,000,000 »

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ

ԼԻՎԸՐՓՈՒԼ ԷՆՏ ԼԸՆՏԸՆ ՉԷՄՊԸՐՍ

Ի ԼԻՎԸՐՓՈՒԼ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

3, ՐՕՅԸԼ ԷՔՍՉԷՆՃ ՊԸԼՏԻՆԿՍ

ԼՈՆՏՈՆ

47, ՍԲՐԻՆԿ ԿԱՐՏԸՆՍ

ՄԱՆՉԷՍԹԸՐ

22, ՐՕՅԸԼ ԷՔՍՉԷՆՃ ՍԹՐՈՒԷԹ

ԿԼԱՍԿՕ

Ընդհանուր Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ

ԷՏՈՒԸՐՏ ՀԱՅՕՆԴԷՆ

20, Մեծ Ավ Եօլու խան

50—22 Գալաթիա

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 ՕԳՈՍՏ. 2/14 ԵՒ 1310 ՍԷՖԵՐ 20 ԹՈՒԱԿԻՐ ՖԵՐՄԱՆՈՎ

Դիմել Ընկերութեան Կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Քարաքէօյ, Ենի խան և կամ հետեւեալ հասցէներուն.—

Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի, Ենի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս ՄՄ. Ի. Սաթօբ և Ռոտրիգ, Շէյխ Իւլ Իսլամ խան, Պահճէ գաբու թիւ 10
Մագրգիւղ, Մ. Ա. Անժելիտէս, կայարանի հրապարակ.
Գատը գիւղ, Բեամիլ էֆ., չուկայի հրապարակ.
Գատը գիւղ, Մ. Ա. Անդիբա, Մօտա ճամբէսի.

Պէյօղլու—Եքէ, Մ. Ա. Տէմարչի.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրժանց, թիւ 12, Թիւնէլ խան.
Ղալաթիա, Մ. Եղիէն Բրէժէգի, Թէվքքքիլ խան
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի, Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսէ,
Պէյօղլու—Եքէ ճամբէսի. թիւ 137.
Մեծ Կղզի, Րէսուլ էֆ.
Բ. Սօմմարիբա, Բէնարք

Գործակալութիւնք Օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։ 50—27

ԴՐԱՄ ԹԷ ՊԱՏԻՒ

(86)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ը.—ՊԶՏԻԿ ԿԱԹՆԱՎԱՃԱՌՈՒՀԻՆ

—Կ'յուսամ որ բան մը չպիտի պատահի, պատասխանեց միւսը, բայց հրաշք մ'է որ կրցեր է մահէն ազատիլ կամ գոնէ մինչեւ մահը խեղանդամ չէ մնացեր։ Ալ հիմա դեղագիրս գրելէ զատ ուրիշ գործ չունիմ։ Պէտք եղաւ գրիչ մը փընտռել, թուղթ և մելան։ Բաւական դըժուար բան էր ատիկա. բայց շնորհիւ Շառլօթի, ամէն բան կարգադրուեցաւ։ Մայր Պասթիէն ճիշտ այն վայրկեանին ներս կը մտնէր երբ երիտասարդ բժիշկը զբաղած էր գրելու։ Միշտ հեծեծելով, պառաւ կաթնավաճառուհին երկու այցելուներուն զարմանքէն աւելի ինք ալ զարմացաւ տեսնելով թէ որքան մեծ բարեփոխութիւն մը եղած էր Տօքթօռ Պօնարտէլի անձին մէջ։ Սէսիլ քանի մը բառով բացատրեց անոր անցած դարձածը մինչդեռ պառաւ հանին լալով թոռը կ'համբուրէր։ Վերջապէս մայր Պասթիէն չոքուեցաւ միշտ լալական կերպով մը։ Կաղալով ու հեծեծելով դէպ ի իր կաղնիէ դարանը ուղղուեցաւ և կոյտ մը լաթերու տակէն տարօրինակ առարկայ մը քաշեց հանեց։ Կաշիէ տեսակ մը քսակ էր, որու մէջ կաթնավաճառուհին իր դրամը կ'պահէր. հառաչելով զայն բացած ատեն հարցուց.

—Այցելութիւնը քանի՞ է։

—Ոչի՛նչ, բարի կին, ըսաւ երիտասարդը։

—Ա՛հ, ըսաւ մայր Պասթիէն բոլորովին զարմացած, իրաւ որ բնաւ չէք նմաներ եղեր Մ. Պօնարտէլին։ Տօքթօրը չարունակեց.

—Այդ դրամով աղջիկնիդ լաւ մը խընամել նայեցէք։

—Ա՛հ, ատոր գալով, պարոն, պատասխանեց պառաւը, որ միշտ կալէ քըսակը բռնած էր, կրնաք վստահ ըլլալ որ բան մը պակաս չպիտի ունենայ։ Միշտ կրցածս տուած եմ իրեն, անանկ չէ՞, Ալին։

—Այո, այո՛, մեծ մայրիկ։

—Այդ ատեն իրա՞ւ կրնամ քսակս գոցել, նորէն հարցուց մայր Պասթիէն որ դեռ կ'տարակուսէր։

—Քանի որ այո՛ կ'ըսեմ... պատասխանեց անհամբեր։

Պառաւը կրցածին չափ շուտ քսակը պահեց և միամիտ հիացումով մը ըսաւ բժիշկին.

—Էհ, իրաւ որ քանի որ այդպէս է կրնաք վստահ ըլլալ թէ ուզածնուդ չափ յաճախորդ պիտի ունենաք։

Բայց քիչ մը մտածելէ ետքը չարունակեց.

—Չէ նէ մի մէյ մ'ալ գալու միտք չունիք։

—Ներողութիւն, մեծ մայրիկ, պատասխանեց միւսը ուրախ ձայնով մը, վաղը իսկ պիտի գամ որ դեղերը նորոգեմ և անկէ ետքն ալ պէտք եղածին չափ պիտի գամ... եթէ սակայն չարգիլէք ինծի ձեր դռնէն ներս մտնել...։

—Օ՛հ, աղնիւ պարոն, ուզածնուդ չափ կրնաք գալ, ըսաւ պառաւը ձեռքերը իրար կպցելով, մեզ որ հարուստ չեմ եղեր...։

Ալին իր թաց աչքերը բժիշկին վրայ էր յառած. այս վերջինը գրպանէն քառթ մը հանեց և լուրջ ձայնով մ'ըսաւ քառթը պառաւին երկարելով.

—Աս իմ հասցէս է, եթէ յանկարծ հիւանդին վիճակը ծանրանայ, ինչ որ չեմ յուսար, անմիջապէս ինծի հեռագիր մը քաշեցէք։

Պառաւ կաթնավաճառուհին ակնոցն անցուց և հեգելով կարդաց.

ՏՐ. ՀԱՆՐԻ ՏԸ ԹՕԺԸՐՕԼ

Շօսէ-տէ-Մօնթէն, Բուլէվ մօթ

(Սէն—է—Ուազ)

Անգամ մ'ալ յանձնարարեց դեղագիրը չինել տալ, հիւանդին ճակատը վերջին անգամ մ'ալ թեթեւ մը շոյեց, գլխովը բարեկամական բարեւ մը տուաւ պառաւին, Սէսիլը ողջունեց իր աշխարհիկ մարդու կատարեալ վայելչութեամբը ու դուրս ելաւ։ Քանի մը երկվայրկեան վերջըն իր կառքին աղմուկը կ'լսուէր որ դէպի Թաիէլ կ'վազէր։ Սէսիլ՝ Շառլօթէն խընդրեց որ գեղարան երթայ.

—Կեցէք, ըսաւ պառաւը դարձեալ դէպի դարանը ուղղուելով, այս անգամ դրամ պէտք է։

—Անօգուտ է, ըսաւ գեղատի աղջիկը, մենք հոս ենք։

Այս անգամ մայր Պասթիէն աչքերը խոշոր խոշոր բացաւ. ա՛լ իր յօղածուն ու շնչատութիւնը կ'մոռնար։ Սէսիլ ուզեց որ մեծ մայրը լաւ մը միտքը պահէ բժիշկին պատուէրները, զանոնք նորէն կրկնեց մանրամասնաբար և վստահ եղաւ թէ լաւ մը հասկցած էր. Շառլօթ վերադարձաւ իր սրուակներով և պզտիկ ծըրարիկով մը. ժամը հինգը կար, Սէսիլ հրաժեշտ առաւ Ալինէն և անոր մեծ մայրիկէն, ժամը հինգուկէսին Վիլէն հասան, ճամբուն ամբողջ տեւողութեանը Շառլօթ Մ. Պօնարտէլի յաջորդին վրայ գովեստներ տուաւ։

—Իրա՛ւ որ, կ'ըսէր, մարդուս փափաքը կուգայ կոր հիւանդ ըլլալու, անանկ չէ՞, օրիորդ։

Բայց Սէսիլ չէր լսեր։ Կ'մտածէր այն եղական հաճոյքին զոր զգացած էր այդ երիտասարդին հետ բարի գործ մը կատարած ժամանակ։

*** Եթէ Թօժըրօլ անունն անծանօթ կ'թուէր Սէսիլի, (որովհետեւ անիկա դեռ շատ պզտիկ էր երբ այդ անունն առաջին անգամ լսած էր), մեր ընթերցողները սակայն զայն մոռցած ըլլալու չեն, ոչ ալ սրտի այն տարապայման կարծրութիւնը զոր դատաւոր մը Թօժըրօլ ցուցուցած էր իր անհրորդուոյն՝ Ժօրժ Տավնէլի հանդէպ։ Պարապ տեղը Լօռանս, Ժօրժի քոյրը, ջանացած էր ամբաստանեալը պաշտպանել, պարապ տեղը պզտիկ Հանրին ինքն իսկ իր հօրեղբօր ի նպաստ խօսք մ'ըսած էր, Մ. Կըյեօմ տը Թօժըրօլ միշտ անգութ մնացած էր մարդու մը հանդէպ որու ուժերը մանաւանդ իրեն համար սա ունէր որ կրնար ամենաբարձր պաշտօններու հետամուտ ըլլալու կարող դատաւորի մը յառաջացման վնասել։ Որքան որ ալ նախատինքով ըլլար Մ. տը Թօժըրօլ չէր գուշակեր թէ իր ասպարէզին այդքան կանուխ պիտի խորտակուէր և թէ իր յինամանակը եղերական պիտի ըլլար, արդարեւ այն ատեն իսկ երբ կ'խորհէր աւելի կարեւոր յառաջացման մը համար պէտք եղած միջոցներուն, քանի մը ժամուան մէջ ուղեղային արիւնախուժում մը Տիկին տը Թօժըրօլի ամուսինն առաւ տարաւ։ Իր կինն ու բանի աշխարհիս մէջ մինակ մնաց էր սատըրհինգամեայ զաւկին հետ։ Կարծես թէ պզտիկը հակառակ իր տարիքին, հասկցաւ թէ ի՛նչ էին իր պարտականութիւնները։ Զաւակներուն ամէնէն յարգալիցն և ամէնէն գորովալիցն ըլլալով հանդերձ, աշակերտակիցներուն մէջ ալ միշտ առաջին հանդիսացաւ և շուտով ստացաւ իր վկայականները։ Իր հայրն ուզած էր որ զաւակը փաստաբան ըլլայ բայց Հանրի բժիշկ ըլլալ ուզեց և իր պատուական մայրը չուզեց դէմ կենալ իր զաւկին փափաքին։ Արձանագրուեցաւ և սկսաւ համալսարանին դասախօսութեանց հետեւիլ անանկ աշխատութեամբ մը որ շատ վարձատրուեցաւ։ Բժիշկ ընդունուած պահուն իր գրած Բեզը, որու անունն էր Համամաբեանը կիրերու տեսակէտով մեծ տպաւորութիւն գործեց էն համբաւաւոր բժիշկներուն վրայ որ զայն կարդացին և իբր շատ նշանաւոր ուսումնասիրութիւն մը հռչակեցին հոգեկան փիլիսոփայութեան վրայ։ Մ. տը Թօժըրօլի թողած հարստութիւնն անազին էր. Հանրի որ բժշկութեան հետ ուսումնասիրած էր նաև իր ժամանակակիցներուն նիւթական վիճակին դէչ կողմերը՝ կ'երազէր իր գիտութիւնը յատկացնել դժբախտներուն միայն։ Ինչպէս որ ինքն իսկ ըսած էր Սէսիլի, ծրի հիւանդանոց մը հիմնած էր բազմամարդ թաղի մը մէջ ուր գրեթէ նախախնամութեան դերն սկսաւ կատարել այդ խոնարհներուն և զրկուածներուն համար։ Բայց իր մայրը, որուն առողջութիւնը տըկարացած էր, պէտք ունէր տարուան մէջ վեց ամիս գիւղը բնակելու։ Հանրի անոր խորհուրդ տուած էր հող մը գնել Թաիէլի մօտ, Օթէլի անտառներուն մէջ։ Տիկին տը Թօժըրօլ հետեւեցաւ իր բժիշկ զաւկին խորհուրդներուն բայց պայման դրաւ որ միմիայն օգոստոս ամսուն զաւակն ալ իր քովը պիտի գար։ Հանրի հաւանեցաւ և համակերպեցաւ երկու օրն անգամ մը միայն երթալ Վիլէթի հիւանդանոցն որու տնօրէնութիւնն իր պաշտօնակիցներէն մէկուն էր յանձնած։ Բայց հակառակ ընթերցումի և ուսումնասիրութեան տուած իր երկար ժամերուն, չէր կրնար չհառաչել նոյն իսկ առժամաբար բաժնուած ըլլալուն համար զինքն այնքան տարբեր տեսակէտներով հետաքրքրող գործէ մը։ Աղջին անգին հարցուց և լուր առաւ թէ երկրին բժիշկներէն մին, Տօքթօր Պօնարտէլ, տարիքին բերմամբ յաճախորդներուն մէկ մասը լքել ստիպուած էր։ Երբ Հանրի տը Թօժըրօլ գնաց այցելել իր նախորդին, ծերունի բժիշկը քիչ մը պաղ կերպով մը ընդունեց զինքը, ենթադրելով որ նորեկը պիտի ջանար իր յաճախորդներուն մէջէն կրցածին չափ մեծ մաս մը իրեն քաշել։ Բայց շուտով աւելի քաղաքավար դարձաւ երբ Հանրի իր թրթռացող և տաք ձայնովը բացատրեց թէ իր նպատակը բարեսիրական էր լոկ։

—Դէչ յաճախորդներ ունիք, ըսաւ, աղքատներ և հիւանդներ որոնց վիճակը ձեզի քիչ յոյս կուտայ։ Ատոնք խնամել կը բաղձամ մինակ, եթէ հաճիք այս գործը ինծի յանձնել...։

Ծերունին որ երբեք բարի մարդ մը չէր համարուած արդէն և որ ծերութիւնը քիչ մ'աւելի եսասէր կ'դարձնէր, պատասխանեց կրցածին չափ քաղաքութեամբ։

—Իրաւ որ, սիրելի պաշտօնակիցս, պատուական բան մը մտածեր էք։ Ասանկով կրնաք կամաց կամաց փորձառութիւն ալ ունենալ և շատ հաւանական է որ այդ խեղճերուն մէջ ախտաբանական հետաքրքրական պարագաներ ալ գտնաք։ Ուրեմն զայն ձեզի կ'թողում յօժարակամ՝ որքան ատեն որ ուզէք, ցաւելով որ մինչեւ վերջը հոս չպիտի մնաք։

Այսպէս էր որ Հանրի տը Թօժըրօլ եղած էր Ալինը խնամողը և Սէսիլ ալ կրցած էր հօրաքրոջորդւոյն հանդիպիլ հիւանդին անկողնին մօտ։

(Շար.) 22 Pierre Decourcelle